

GAZETA PRAWNA

PORADNIK NA CZAS KRYZYSU

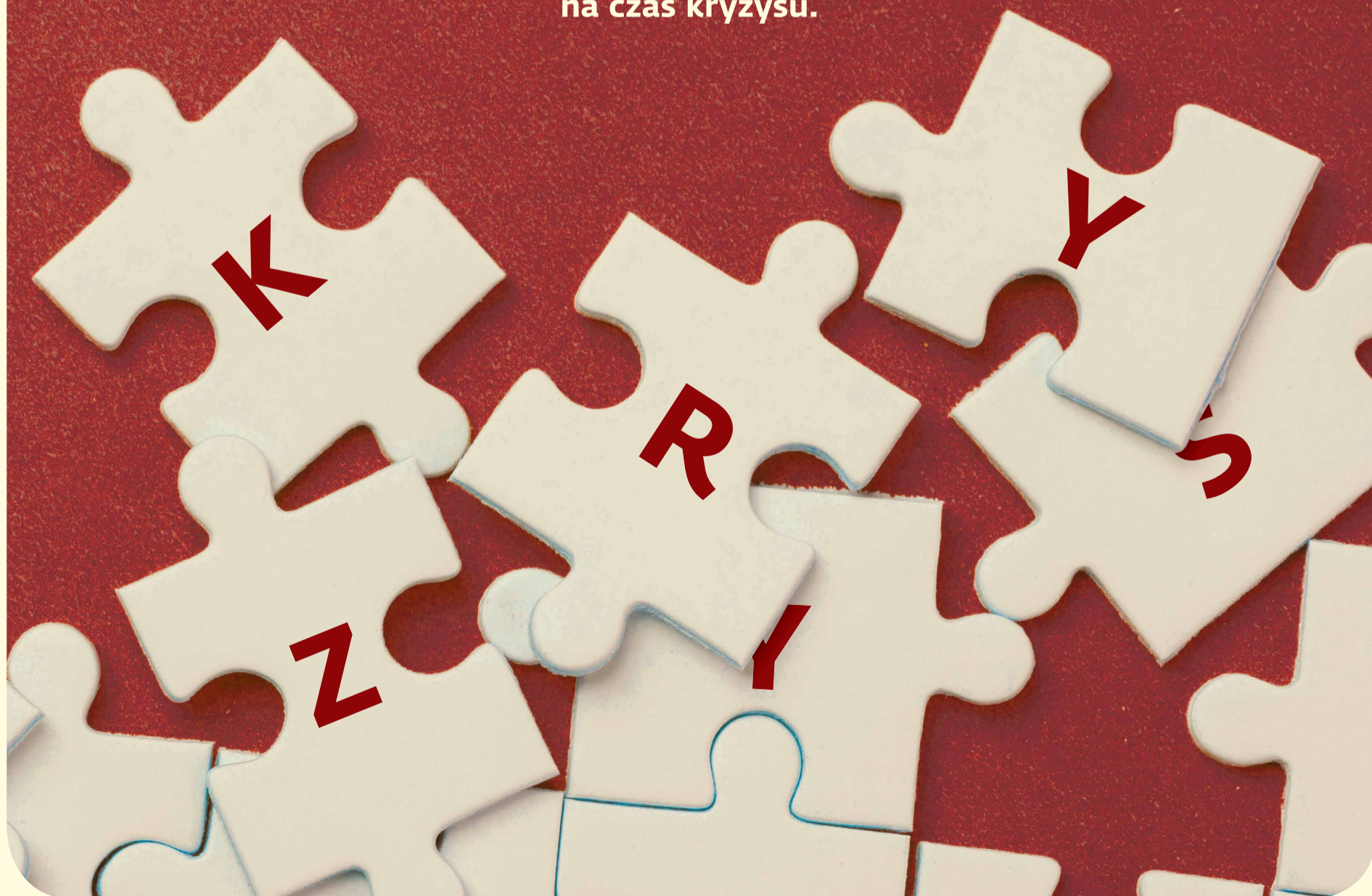
Jeśli nie masz wyjścia, to rozważ restrukturyzację albo upadłość

Ostatnie kryzysowe lata sprawiły, że wiele firm znalazło się pod ścianą i dziś biją się z myślami, czy to nie czas na formalną restrukturyzację.

Jak ją przeprowadzić? Jaki rodzaj procedury wybrać?

Czy można uzyskać pomoc państwa? I co, gdy widmo upadłości coraz bliżej.

O tym wszystkim już dziś w kolejnych radach
na czas kryzysu.

PORADNIK

Piotr Zimmerman
starszy partner,
radca prawny,
doradca restrukturyzacyjny

Bartosz Sierakowski
starszy partner,
radca prawny,
doradca restrukturyzacyjny

Norbert Frosztęga
partner,
adwokat,
doradca restrukturyzacyjny

Wojciech Bobik
radca prawny

Mateusz Waberski
adwokat

Sebastian Maciejczyk
doradca restrukturyzacyjny

Katarzyna Małkowska
radca prawny

Paweł Buza
doradca restrukturyzacyjny

Marzena Kos-Sroka
radca prawny

Hubert Woźniak
adwokat

Aleksandra Kowalczyk
aplikant
adwokacki

Wioletta Janek
aplikant
adwokacki

Alicja Wilk
radca prawny

Sebastian Chłopik
aplikant
adwokacki

Zimmerman Sierakowski i Partnerzy
Kancelaria Radców Prawnych
i Adwokatów

Rozwiązania dla firm pogrążonych w kryzysie

Restrukturyzacja to procedura, która ma wspomóc przedsiębiorcę w przezwyciężeniu problemów finansowych. Wdrożona we właściwym momencie pozwala postawić firmę na nogi oraz uchronić przed upadłością – podziałem majątku między wierzycieli i zakończeniem prowadzenia działalności gospodarczej

Ubiegły rok pod wieloma względami zostanie zapamiętany jako czas niezwykle trudny. Upłynął pod znakiem inwazji Rosji na Ukrainę, negatywnych skutków gospodarczych pandemii koronawirusa, rosnącej inflacji i problemów energetycznych. Słowem, był to okres kryzysowy. W tych warunkach sytuacja ekonomiczna wielu przedsiębiorców ulegała znacznemu pogorszeniu. Część z nich, bez wsparcia z zewnątrz, już napotkała albo niebawem napotka poważne trudności z regulowaniem swoich zobowiązań i jednocześnie ponoszeniem bieżących kosztów działalności gospodarczej.

Warto zatem, zarówno występując w roli dłużnika, jak i wierzyciela, mieć świadomość dostępnych na rodzimym podwórku instrumentów prawnych wspomagających przedsiębiorcę w przezwyciężeniu problemów z obsługą swojego zadłużenia.

Podstawowym aktem prawnym regulującym powyższe kwestie jest ustawa z 15 maja 2015 r. – Prawo restrukturyzacyjne (t.j. Dz.U. z 2022 r. poz. 2309). Oferuje ona przedsiębiorcom znajdującym się w kryzysie finansowym cztery różne, szyte na miarę potrzeb, postępowania restrukturyzacyjne. Każde z nich łączy jeden wspólny mianownik – układ zawierany z wierzycielami. W praktyce chodzi o to, aby dłużnik, przy wsparciu profesjonalisty (doradcy restrukturyzacyjnego), usiadł do stołu z wierzycielami i wspólnie z nimi ustalił zasady spłaty zadłużenia oraz program naprawy swojego przedsiębiorstwa. Cały proces toczy się według ram formalnych wyznaczonych ustawą, a finalnie każdej sprawie przygląda się sąd i weryfikuje, czy procedura odbyła się zgodnie z prawem.

W naszym poradniku zawarliśmy wskazówki, kiedy należy rozważyć skorzystanie z restrukturyzacji, jakie ma ona założenia, jak przedsiębiorca może ocenić własną kondycję finansową, a także jakie są wspólne cechy procedur przewidzianych ustawą. Czytelnicy będą mogli zapoznać się z cechami wyróżniającymi i przebiegiem poszczególnych postępowań restrukturyzacyjnych. Ponadto przyjrzymy się możliwości pomocy ze strony państwa, a także w kilku słowach opiszemy zasady funkcjonowania Krajowego Rejestru Zadłużonych. Wreszcie wyjaśnimy, jak zareagować wówczas, gdy sytuacja finansowa przedsiębiorcy staje się na tyle zła, że trzeba rozważyć upadłość. Opiszemy też przebieg postępowania upadłościowego. Mamy nadzieję, że zgromadzone tu informacje wspomogą przedsiębiorców napotykających problemy finansowe w przezwyciężeniu kryzysu i naprawie biznesu. ☺☺

Piotr Zimmerman, Bartosz Sierakowski,
Norbert Frosztęga

Kiedy można skorzystać z restrukturyzacji

O ile postępowanie upadłościowe jest przewidziane wyłącznie dla podmiotów niewypłacalnych, o tyle postępowanie restrukturyzacyjne może być prowadzone również wobec podmiotów dopiero zagrożonych niewypłacal-

nością. Szersze zakreślenie przesłanek otwarcia postępowania restrukturyzacyjnego stwarza przedsiębiorcom możliwość wczesnego zareagowania na problemy finansowe i rozwiązania ich, zanim jeszcze powstaną podstawy do wystąpienia z wnioskiem o ogłoszenie upadłości. Przepisy prawa restrukturyzacyjnego mają bowiem wspomóc przedsiębiorcę w przezwyciężeniu problemów finansowych i zapobiec jego upadłości. Ich istota polega na stworzeniu takich okoliczności, które pozwolą wierzycielom spokojnie ocenić sytuację dłużnika i podjąć świadomą decyzję: czy wyrazić zgodę na ustępstwa i zawrzeć z nim układ, np. zrzekając się części swoich wierzytelności, czy też negatywnie odnieść się do procesu restrukturyzacji, mając świadomość, że może to doprowadzić do upadłości dłużnika i podziału składników jego majątku zgodnie z zasadami przewidzianymi w ustawie z 28 lutego 2003 r. – Prawo upadłościowe (t.j. Dz.U. z 2022 r. poz. 1520). Dlatego też wdrożenie procesu restrukturyzacji powinno mieć miejsce jak najwcześniej – kiedy kryzys finansowy znajduje się dopiero w początkowej fazie i dla jego ugaszenia wystarczą nieznaczne ustępstwa ze strony wierzycieli. Kiedy sytuacja stanie się poważniejsza, to nie tylko przywrócenie możliwości terminowej spłaty zadłużenia będzie trudniejsze, ale jeszcze może się okazać, że zaktualizuje się obowiązek wystąpienia przez dłużnika z wnioskiem o ogłoszenie upadłości.

➔ **Czy można jednocześnie złożyć wnioski o restrukturyzację i o ogłoszenie upadłości?** Jest to dopuszczalne. Warto jednak zaznaczyć, że chociaż nie ma przeszkód, aby w tym samym czasie złożyć wniosek o ogłoszenie upadłości oraz wniosek o otwarcie postępowania restrukturyzacyjnego – to nie jest to sytuacja najszybsza. Mimo że sąd co do zasady powinien w pierwszej kolejności zająć się wnioskiem restrukturyzacyjnym, to osłabia wydzwięk tego wniosku informacja, że dłużnik wniosł także o ogłoszenie upadłości.

Jak ocenić, czy firma jest niewypłacalna

W pierwszej kolejności omówimy niewypłacalność, czyli stan, w którym z perspektywy przepisów sytuacja finansowa przedsiębiorcy jest na tyle zła, że prawo nakazuje mu wystąpić z wnioskiem o ogłoszenie swojej upadłości. W prawie restrukturyzacyjnym nie zawarto odrębnej definicji niewypłacalności – odesłano w tym zakresie do prawa upadłościowego, które wskazuje dwie przesłanki niewypłacalności. Są to:

- **przesłanka płynnościowa**, która polega na utracie przez dłużnika zdolności do wykonywania swoich wymagalnych zobowiązań pieniężnych.
- **przesłanka majątkowa (zadłużeniowa lub bilansowa)**, która aktualizuje się, gdy zobowiązania pieniężne dłużnika przekraczają wartość jego majątku, a stan ten utrzymuje się przez okres przekraczający 24 miesiące.

WAŻNE! Do zaistnienia stanu niewypłacalności nie jest wymagane, aby obie przesłanki wystąpiły łącznie. Dłużnik staje się za niewypłacalny z chwilą wystąpienia którejkolwiek z nich.

Rozważmy zatem precyzyjnie, kiedy można mówić o zaistnieniu przesłanek niewypłacalności.

PRZESŁANKA PŁYNNOŚCIOWA

Przeprowadzając analizę, trzeba zwrócić uwagę na kilka poniższych kwestii.

► **Pięniężny charakter.** Przedsiębiorca traci płynność, gdy nie jest w stanie regulować swoich wymagalnych zobowiązań pieniężnych. Nie bierze się zatem pod uwagę zobowiązań niepieniężnych. Jeśli np. przedsiębiorca zawarł umowę najmu sali weselnej – jako wynajmujący – a sala ta spłonęła, wobec czego nie jest w stanie wywiązać się z zaciągniętego zobowiązania, nie wpłynie to na ocenę wystąpienia wobec niego płynnościowej przesłanki niewypłacalności. Gdyby jednak fakt niewywiązania się z zobowiązania do udostępnienia sali wiązał się dla przedsiębiorcy z koniecznością zapłaty odszkodowania na rzecz najemcy, to już takie pieniężne odszkodowanie – po wezwaniu najemcy do jego zapłaty i tym samym postawieniu wierzytelności w stan wymagalności – byłoby brane pod uwagę przy badaniu wspomnianej przesłanki.

► **Wymagalność.** Kolejną właściwością zobowiązań branych pod uwagę przy ocenie, czy wystąpiła przesłanka płynnościowa, jest ich wymagalność. Inaczej mówiąc, w analizie uwzględnia się jedynie zobowiązania wymagalne. Jeśli przedsiębiorca zakupił materiały budowlane, zobowiązując się do zapłaty w terminie trzech miesięcy, po miesiącu zaś jego sytuacja zmieniła się na tyle, że już wie, iż nie będzie w stanie wywiązać się z zobowiązania, nie oznacza to jeszcze, że stał się niewypłacalny. Dopóki zobowiązanie do zapłaty nie zyska przymiotu wymagalności, dopóty nie będzie negatywnie rzutować na ocenę wypłacalności dłużnika w ujęciu płynnościowym.

► **Bezsporność.** Przy badaniu niewypłacalności nie uwzględnia się również zobowiązań spornych, czyli takich, których dłużnik nie uznaje i odmawia ich zapłaty. Istotne jest jednak, aby sporność nie była pozorna. Zakwestionowanie zobowiązania nieoparte żadnymi argumentami, lecz uczynione wyłącznie dla wykluczenia danego zobowiązania z puli tych, które wpływają na ocenę wypłacalności, nie odniesienie zamierzonego skutku. Stan sporności ustanie także, gdy wierzytelność zostanie zasądzona prawomocnym wyrokiem.

► **Trwałość.** Na gruncie płynnościowej przesłanki niewypłacalności wyrażony jest niekiedy pogląd, że do zaistnienia niewypłacalności wystarczy, aby dłużnik nie wykonał drugiego z kolei zobowiązania. Przy tym toki rozumowania za niewypłacalnego uchodziłby przedsiębiorca dysponujący wielomilionowym majątkiem i terminowo płaćący zobowiązania o wartości setek tysięcy złotych, który nie zapłacił 300 zł miesięcznego czynszu za najem miejsca postojowego oraz 500 zł za zakupioną drukarkę. Wadliwość takiej koncepcji dostrzegł w 2011 r. Sąd Najwyższy i orzekł, że o niewypłacalności w ujęciu płynnościowym można mówić dopiero wtedy, gdy dłużnik z braku środków przez dłuższy czas nie wykonuje przeważającej części swoich zobowiązań. Dało to początek nowej linii orzecniczej, która obecnie – zwłaszcza po nowelizacji prawa upadłościowego, która weszła w życie 1 stycznia 2016 r. – jest wiodąca. Niestety nadal można natrafić na orzeczenia, które holdują dawnej koncepcji. Szczególnie chętnie sięgają po nią sądy administracyjne. Pojawia się również w opiniach biegłych sądowych, wyjątkowo łatwo bowiem ją zastosować. Poza zidentyfikowaniem dwóch najstarszych zobowiązań nie wymaga przecież żadnych innych czynności czy analiz. W zapoczątkowanej przez Sąd Najwyższy w 2011 r. linii orzecniczej podkreśla się, że utrata zdolności do wykonywania wymagalnych zobowiązań pieniężnych powinna mieć charakter trwały. Jak jednak ocenić, czy utrata ma już charakter trwały, czy jeszcze nie? Pewną podpowiedzią może być zawarte w prawie upadłościowym domniemanie, że dłużnik utracił zdolność do wykonywania swoich wymagalnych zobowiązań pieniężnych, jeżeli opóźnienie przekracza trzy miesiące. Powyższe domniemanie ma charakter wzruszalny, co oznacza, że dysponując odpowiednimi dowodami, można je obalić. Dłużnik może dowiedzieć, że choć opóźnienia w wykonywaniu zobowiązań przekraczają trzy miesiące, to nie utracił zdolności do ich wykonywania, a jedynie przejściowo ich nie spłaca. Działa to także w drugą stronę, czyli można dowiedzieć, że dłużnik stał się niewypłacalny, mimo że opóźnienia w spłatach wynoszą mniej niż trzy miesiące. Dlatego zainicjowanie postępowania restrukturyzacyjnego warto nawet rozważyć, zanim pojawią się pierwsze nieregulowane zobowiązania.

► **Przesłanka majątkowa.** W odróżnieniu od przesłanki płynnościowej, przesłanka majątkowa nie ma tak uniwersalnego zastosowania. Odnosi się ją wyłącznie do osób prawnych (takich jak chociażby spółki akcyjne oraz spółki z ograniczoną odpowiedzialnością) oraz jednostek organizacyjnych niemających osobowości prawnej, którym odrębna ustawa przyznaje zdolność prawną (pod tą przydługą formułą kryją się m.in. spółki osobowe). Natomiast na podstawie tej przesłanki nie może zostać uznany za niewypłacalnego dłużnik będący osobą fizyczną, nawet jeśli prowadzi działalność gospodarczą. Jak już wspomniano, do niewypłacalności w ujęciu majątkowym dochodzi wtedy, gdy zobowiązania pieniężne dłużnika przekraczają wartość jego majątku, a stan ten utrzy-

PRZESŁANKA MAJĄTKOWA

► **Ograniczone zastosowanie.** W odróżnieniu od przesłanki płynnościowej, przesłanka majątkowa nie ma tak uniwersalnego zastosowania. Odnosi się ją wyłącznie do osób prawnych (takich jak chociażby spółki akcyjne oraz spółki z ograniczoną odpowiedzialnością) oraz jednostek organizacyjnych niemających osobowości prawnej, którym odrębna ustawa przyznaje zdolność prawną (pod tą przydługą formułą kryją się m.in. spółki osobowe). Natomiast na podstawie tej przesłanki nie może zostać uznany za niewypłacalnego dłużnik będący osobą fizyczną, nawet jeśli prowadzi działalność gospodarczą.

Jak już wspomniano, do niewypłacalności w ujęciu majątkowym dochodzi wtedy, gdy zobowiązania pieniężne dłużnika przekraczają wartość jego majątku, a stan ten utrzy-

Poradniki na kryzys – co było, co będzie

Wyniki różnych sondaży i wskaźniki wskazują, że spowolnienie gospodarcze stało się faktem: nie ma już firmy, która nie odczuła najpierw skutków COVID-19, a następnie wojny w Ukrainie i sankcji nałożonych na Rosję.

Kolejne odcinki cyklu „Poradnik na kryzys” przedstawiały następujące tematy:

- „Sprawdź, czy Twoja firma jest w tarapatkach, i zaplanuj, co dalej” (DGP nr 233, 2-4 grudnia 2022 r.),
- „Popraw płynność finansową, optymalizuj koszty, szukaj oszczędności” (DGP nr 238, 9-11 grudnia 2022 r.),
- „Dowiedz się, jak skutecznie dochodzić należności od dłużnika” (DTP nr 243, 16-18 grudnia 2022 r.),
- „Sprawdź, w jaki sposób można się rozstać z pracownikami” (DGP nr 9, 13-15 stycznia 2023 r.).

Dziś piszemy m.in. o sposobach restrukturyzacji firmy, a w kolejnych poradnikach przedstawimy procesy restrukturyzacji finansów podmiotu w ujęciu księgowym oraz odpowiedzi na najczęściej zadawane pytania.

muje się przez okres przekraczający 24 miesiące. Pierwszym impulsem do przyjrzenia się sytuacji dłużnika pod tym kątem będą dane zawarte w bilansie. Pamiętać jednak należy – co szerzej zostanie wyjaśnione w dalszej części – że majątek w rozumieniu majątkowej przesłanki niewypłacalności to nie to samo, co aktywa ujawnione w bilansie. Dlatego przegląd bilansu powinien rozpocząć, a nie kończyć analizę.

► **Zobowiązania.** W przypadku przesłanki majątkowej należy uwzględnić wszystkie zobowiązania pieniężne dłużnika, bez względu na to, czy stały się już wymagalne, czy jeszcze nie. Terminy zapłaty, które były istotne z punktu widzenia przesłanki płynnościowej, tym razem nie mają znaczenia. Z perspektywy przesłanki majątkowej tak samo należy traktować zobowiązanie, z którego spłatą dłużnika się opóźnia, oraz zobowiązanie, którego termin zapłaty nadejdzie dopiero za dwa lata.

⇒ Jakich kategorii zobowiązań nie bierze się pod uwagę przy weryfikowaniu majątkowej przesłanki niewypłacalności?

Należą do nich zobowiązania przysze, w tym zobowiązania pod warunkiem zawieszającym oraz zobowiązania wobec wspólnika albo akcjonariusza z tytułu pożyczki lub innej czynności prawnej o podobnych skutkach, które to zobowiązania podlegałyby w postępowaniu upadłościowym zaspokojeniu w ostatniej kolejności. Gdyby dłużnik zobowiązał się wobec pracownika do wypłaty premii pod warunkiem osiągnięcia przez niego określonego wyniku sprzedażowego, do czasu ziszczenia się rzeczonych warunków zobowiązanie z tytułu premii nie rzutowałoby na wypłacalność w ujęciu majątkowym.

► **Majątek.** Zobowiązania należy zestawić z wartością majątku dłużnika. Nie wlicza się do niego składników niewchodzących w skład masy upadłości. Takimi składnikami są m.in. mienie wyłączone od egzekucji według przepisów kodeksu postępowania cywilnego, wynagrodzenie za pracę dłużnika w części niepodlegającej zajęciu, kwota uzyskana z tytułu realizacji zastawu rejestrowego lub hipoteki, jeżeli dłużnik pełni funkcję administratora zastawu lub hipoteki – zgodnie z umową powołującą administratora w części przypadającej pozostałym wierzycielom, a także środki pieniężne zakładowego funduszu świadczeń socjalnych. Przyjęta do porównania wartość majątku powinna być wartością rzeczywistą, a nie bilansową. Dane zawarte w bilansie są wypadkową różnych działań księgowych (np. amortyzacji środków trwałych), wobec czego mogą nie pokrywać się z rzeczywistym stanem majątku dłużnika.

W praktyce największe trudności wiążą się z prawidłowym oszacowaniem należności. W szacunkach tych należy uwzględnić takie kryteria, jak rozmiar przeterminowania, osobę kontrahenta i jego kondycję finansową, stopień trudności w dochodzeniu danej należności na drodze sądowej, a także stanowisko kontrahenta odnośnie do powodów nieregulowania należności. Uwzględnienie w majątku nominalnej wartości przeterminowanych należności wypaczałoby wnioski płynące z analizy.

► **Wymóg 24 miesięcy.** Niewypłacalność spowodowana nadwyżką zobowiązań nad majątkiem nie następuje od razu. Do jej powstania jest konieczne, aby nadwyżka utrzymywała się nieprzerwanie przez ponad 24 miesiące. Jeśli choćby przez pewien czas porównanie będzie wypadać na korzyść majątku, aby następnie powrócić do niekorzystnego wyniku, to 24-miesięczny okres rozpocznie się na nowo. Domniemywa się – acz to także jest domniemanie wzruszalne – że zobowiązania pieniężne dłużnika przekraczają wartość jego majątku, jeżeli zgodnie z bilansem jego zobowiązania, z wyłączeniem rezerw na zobowiązania oraz zobowiązań wobec jednostek powiązanych, przekraczają wartość jego aktywów, a stan ten utrzymuje się przez okres przekraczający 24 miesiące.

Zagrożenie niewypłacalnością

Jak wspomniano na początku, z postępowania restrukturyzacyjnego może skorzystać także ktoś, kto jest tylko zagrożony niewypłacalnością. Prawo restrukturyzacyjne wskazuje w art. 6 ust. 3, że przez dłużnika zagrożonego niewypłacalnością należy rozumieć dłużnika, którego sytuacja ekonomiczna wskazuje, iż w niedługim czasie może stać się niewypłacalny.

Termin „w niedługim czasie” trzeba interpretować w odniesieniu do konkretnego stanu faktycznego i konkretnego dłużnika. Będzie to jednak czas liczony raczej w tygodniach lub miesiącach niż w latach.

O zagrożeniu niewypłacalnością można mówić w odniesieniu do niewypłacalności zarówno w ujęciu płynnościowym, jak i majątkowym. Gdyby za miesiąc upływałoby dłużnikowi termin zapłaty wynagrodzenia z tytułu umowy o roboty budowlane, a także termin wykupu wyemitowanych przez niego obligacji, dłużnik zaś wiedziałby, że nie dysponuje i nie będzie dysponował środkami na uregulowanie tych zobowiązań, to należałoby go uznać za zagrożonego niewypłacalnością w ujęciu płynnościowym. Z kolei gdyby od półtora roku zobowiązania dłużnika były wyższe od wartości jego majątku, bez większych szans na poprawę, to dłużnik byłby zagrożony niewypłacalnością w ujęciu majątkowym. W obu tych przypadkach mógłby on zainicjować postępowanie restrukturyzacyjne. ©

Wojciech Bobik

Co jest objęte układem, a co nie

► Wierzytelności objęte układem z mocy prawa:

- 1) wierzytelności osobiste powstałe przed dniem otwarcia postępowania restrukturyzacyjnego, jeżeli ustawa nie stanowi inaczej (szczegółowe postanowienia w zakresie niewykonanej w całości umowy wzajemnej – art. 150 ust. 2 prawa upadłościowego),
- 2) odsetki za okres od dnia otwarcia postępowania restrukturyzacyjnego,
- 3) wierzytelności zależne od warunku, jeżeli warunek ziścił się w czasie wykonywania układu.

► Wierzytelności objęte układem wyłącznie za zgodą wierzyciela:

- 1) wierzytelności ze stosunku pracy (oraz wierzytelności Funduszu Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych o zwrot świadczeń wypłaconych pracownikom dłużnika),
- 2) wierzytelności zabezpieczonej na mieniu dłużnika hipoteką, zastawem, zastawem rejestrowym, zastawem skarbowym lub hipoteką morską, w części znajdującej pokrycie w wartości przedmiotu zabezpieczenia,
- 3) wierzytelności zabezpieczone przeniesieniem na wierzyciela własności rzeczy, wierzytelności lub innego prawa. Jeżeli jednak dłużnik przedstawił wierzycielowi, którego wierzytelność jest zabezpieczona hipoteką, zastawem, zastawem rejestrowym, zastawem skarbowym lub hipoteką morską, bądź zabezpieczona przeniesieniem na wierzyciela własności rzeczy, wierzytelności lub innego prawa, propozycje układowe przewidujące pełne zaspokojenie, w terminie określonym w układzie, jego wierzytelności wraz z należnościami ubocznymi, które były przewidziane w umowie będącej podstawą ustanowienia zabezpieczenia, nawet jeżeli umowa ta została skutecznie rozwiązana albo wygasła, albo przewidujące zaspokojenie wierzyciela w stopniu nie niższym od tego, jakiego może się spodziewać w przypadku dochodzenia wierzytelności wraz z należnościami ubocznymi z przedmiotu zabezpieczenia, do objęcia wierzytelności z mocy prawa układem nie jest konieczna zgoda takiego wierzyciela (stosuje się odpowiednio do wierzytelności zabezpieczonej przeniesieniem na wierzyciela własności rzeczy, wierzytelności lub innego prawa).

► Z kolei układem nie mogą być objęte:

- 1) wierzytelności alimentacyjne oraz renty z tytułu odszkodowania za wywołanie choroby, niezdolności do pracy, kalectwa lub śmierci oraz z tytułu zamiany uprawnień objętych treścią prawa dożywocia na dożywotnią rentę,
- 2) roszczenia o wydanie mienia i zaniechanie naruszania praw,
- 3) wierzytelności, za które dłużnik odpowiada w związku z nabyciem spadku po dniu otwarcia postępowania restrukturyzacyjnego, po wejściu spadku do masy układowej lub sanacyjnej.

Istota poszczególnych postępowań

Dłużnik może obecnie wybierać spośród aż czterech różnych typów postępowań restrukturyzacyjnych. Mają one różne cele, ale są też pewne wspólne cechy. Do najważniejszych należy układ i konieczność zatwierdzenia przez sąd

Istotę postępowania restrukturyzacyjnego należałoby omówić przez pryzmat jego celu. Warto zatem zacząć od pytania – po co właściwie prowadzi się postępowanie restrukturyzacyjne?

Na co pozwala ustawa

Artykuł 3 ust. 1 prawa restrukturyzacyjnego wyjaśnia, że celem postępowania restrukturyzacyjnego jest uniknięcie ogłoszenia upadłości dłużnika przez umożliwienie mu restrukturyzacji w drodze zawarcia układu z wierzycielami. W przypadku postępowania sanacyjnego w grę wchodzi również przeprowadzenie działań sanacyjnych. Cały proces restrukturyzacji ma się zaś toczyć przy zabezpieczeniu słusznych praw wierzycieli.

Ten wyrażony w definicji cel, jakim jest ratunek przed ogłoszeniem upadłości, ma istotne znaczenie w zrozumieniu mechanizmów restrukturyzacji. Została ona bowiem skonstruowana w taki sposób, aby chronić interes dłużnika, spychając na nieco dalszy plan interes wierzycieli (który przepisami ustawy bywa niejednokrotnie dotkliwie ograniczony). Wzięto tu jednak pod uwagę, że w ostatecznym rozrachunku restrukturyzacja jest korzystniejsza niż ogłoszenie upadłości przedsiębiorcy i zlikwidowanie jego majątku. Pozwala bowiem na dalsze funkcjonowanie przedsiębiorstwa, a co za tym idzie zachowanie miejsc pracy, utrzymanie relacji gospodarczych z odbiorcami i dostawcami, zapewnienie wpływów z tytułu podatków generowanych przez przedsiębiorstwo i z założenia korzystniejszy poziom zaspokojenia wierzycieli.

⇒ Skoro restrukturyzacja ma ratować przed upadłością, to czy jest ona pomyślana wyłącznie dla przedsiębiorców, którzy stoją już o krok od pogrzebania swojego biznesu?

Otóż niekoniecznie. Upadłość ogłasza się wobec dłużnika, który stał się niewypłacalny, czyli – wedle definicji ustawowej – utracił zdolność do wykonywania swoich wymagalnych zobowiązań pieniężnych (np. bank wypowiedział kredyt, a dłużnik nie jest w stanie go spłacić, a co za tym idzie, regulować także innych swoich zobowiązań). Restrukturyzacja natomiast może być prowadzona wobec dłużnika nie tylko niewypłacalnego, lecz także zagrożonego niewypłacalnością, a więc takiego, którego sytuacja ekonomiczna wskazuje, że może stać się niewypłacalny w niedługim czasie.

Oczywiście przy ocenie szans ratowania przedsiębiorcy w ramach restrukturyzacji obowiązuje taka sama zasada jak w przypadku choroby – im szybciej, tym lepiej. A zatem większe szanse powodzenia ma restrukturyzacja dłużnika dopiero zagrożonego niewypłacalnością, gdyż zazwyczaj ma on jeszcze środki na prowadzenie działań restrukturyzacyjnych i regulowanie zobowiązań wobec kluczowych kontrahentów.

Układ

Mówiąc o istocie restrukturyzacji, warto powiedzieć też kilka słów o tym, w jaki sposób postępowanie restrukturyzacyjne prowadzi do osiągnięcia celu. Z przytoczonej wyżej definicji celu postępowania restrukturyzacyjnego wynika, że każde postępowanie restrukturyzacyjne umożliwia uniknięcie ogłoszenia upadłości poprzez umożliwienie zawarcia układu z wierzycielami. Czym jest układ? W bardzo dużym uproszczeniu można porównać go do pewnego ro-

dzaju ugody regulującej warunki, na jakich restrukturyzowany dłużnik zaspokoi swoich wierzycieli. Najczęściej układy przewidują częściowe umorzenie zobowiązań, karencję w spłacie i rozłożenie płatności na raty. **RAMKA**

Poziom akceptacji dla proponowanego umorzenia czy liczby rat zależy oczywiście od woli wierzycieli, którzy wyrażają ją w ramach głosowania nad układem. Siła głosu wierzycieli zależy od wysokości przysługującej im od dłużnika wierzytelności. Wierzytelność tę ustala się na określonej dacie, którą jest dzień poprzedzający dzień wydania przez sąd postanowienia o otwarciu restrukturyzacji (dotyczy to trzech, tzw. sądowych, rodzajów postępowań), a w przypadku postępowania o zatwierdzenie układu jest to dzień poprzedzający dzień układowy, który ustalany jest przez dłużnika samodzielnie. W głosowaniu nie liczy się jednak tylko wysokość wierzytelności. Ważne jest także, aby zgromadzić odpowiednią reprezentację wierzycieli popierających układ niezależnie od przysługującej im wierzytelności.

Ważnym aspektem przy zawieraniu układu jest to, że na jego zawarcie nie muszą się zgodzić wszyscy, a odpowiednia większość. Większość tę ustala się przy uwzględnieniu wierzycieli faktycznie zaangażowanych w głosowanie nad układem (nie uwzględnia się przy wynikach głosowania wierzycieli, którzy nie oddali głosu – z jednym wyjątkiem dotyczącym tzw. układu częściowego).

Konieczność zatwierdzenia przez sąd

Przyjęcie układu przez wierzycieli to jednak nie wszystko. Układ musi jeszcze zostać zatwierdzony przez sąd, który ocenia go pod kątem zgodności z prawem. Dopiero zatwierdzone prawomocnie układy umożliwiają rozpoczęcie jego realizacji i kończy postępowanie restrukturyzacyjne. Trzeba bowiem pamiętać, że w postępowaniach restrukturyzacyjnych panuje zasada, iż dłużnik nie może w toku postępowania zaspokajać wierzytelności objętych układem (pewien wyjątek stanowi postępowanie o zatwierdzenie układu, jednak ustawodawca zamierza go wyeliminować, dlatego nie ma sensu poświęcać mu więcej uwagi). Wierzytelności te są zatem zamrożone do momentu rozstrzygnięcia wyników prowadzonego postępowania restrukturyzacyjnego.

Wykonanie

Każdy układ trzeba bowiem jeszcze wykonać zgodnie z jego warunkami. Dlatego tak ważne jest, aby propozycje układowe były dla dłużnika możliwe do wykonania, a nie stanowiły nierealnej do spełnienia obietnicy, która miała tylko przekonać wierzycieli do oddania głosu za układem. Dlatego restrukturyzacja nie polega wyłącznie na umorzeniu i rozłożeniu na raty płatności długu (choć i takie przypadki się zdarzają), a powinna uwzględniać także właściwe procesy reorganizacyjne w przedsiębiorstwie, które zagwarantują wykonanie układu i powrót firmy na właściwe tory.

Ścieżka do parasola ochronnego

Jak zatem połączyć kropki pomiędzy wszczęciem restrukturyzacji a wykonaniem układu? Z pewnością ogromne znaczenie ma tu dobór odpowiedniego rodzaju postępowania. Wszystkie mają pewne cechy wspólne, do których zaliczyć można zakaz prowadzenia egzekucji, zamrożenie wierzytelności objętych układem na czas trwania postępowania, zakaz wypowiedziania dłużnikowi umów istotnych dla prowadzenia przedsiębiorstwa czy udział doradcy restrukturyzacyjnego w roli organu postępowania, który w zależności od rodzaju postępowania może mieć mniej lub więcej wpływ na prowadzenie przedsiębiorstwa.

Wspomniane wyżej instrumenty dają dłużnikowi tymczasową ochronę przed działaniami wierzycieli, a przez to również czas, który może posłużyć do akumulacji środków potrzebnych do spłat wierzycieli w ramach układu

PORADNIK

oraz reorganizacji przedsiębiorstwa, aby stało się rentowne. To, jak długo dłużnik będzie przebywał pod parasolem ochronnym restrukturyzacji, już zależy od wybranego rodzaju postępowania restrukturyzacyjnego.

Różny czas trwania, różne przeznaczenie

Najkrócej trwa postępowanie o zatwierdzenie układu, które w przeciwieństwie do pozostałych inicjowane i prowadzone jest bez udziału sądu. W tym postępowaniu dłużnik ma trzy miesiące na przekonanie wierzycieli do zgłoszenia za układem i złożenie wniosku o zatwierdzenie układu do sądu.

Dłużej będzie trwało przyspieszone postępowanie układowe, potem postępowanie układowe, a najdłużej w praktyce trwa postępowanie sanacyjne. To ostatnie różni się od pozostałych postępowań tym, że stanowi najdalej idącą ingerencję w strukturę przedsiębiorstwa. Jeśli przypomnimy w tym miejscu powołany na wstępie cel postępowania restrukturyzacyjnego (uniknięcie ogłoszenia upadłości przez zawarcie układu z wierzycielami), to warto zauważyć, że w przypadku postępowania sanacyjnego został on wzbogacony o przeprowadzenie działań sanacyjnych, które ustawa definiuje jako czynności prawne i faktyczne zmierzające do poprawy sytuacji ekonomicznej dłużnika i mające na celu przywrócenie dłużnikowi zdolności do wykonywania zobowiązań, przy jednoczesnej ochronie przed egzekucją. W postępowaniu sanacyjnym wyznacza się zarządcę i co do zasady odbiera zarząd nad przedsiębiorstwem dłużnikowi. W postępowaniu sanacyjnym można dokonać redukcji zadłużenia na takich zasadach jak w postępowaniu upadłościowym, odstąpić od nierentownych kontraktów, likwidować majątek dłużnika ze skutkiem sprzedaży egzekucyjnej (a więc tak jak w upadłości, gdzie w związku ze sprzedażą wygasają zabezpieczenia na sprzedawanym majątku) czy ubezskutecznie czynności prawne dłużnika, jeśli prowadziły do pokrzywdzenia wierzycieli bądź sama ustawa za takie je uznaje.

Z racji głębokiego charakteru restrukturyzacji w ramach postępowania sanacyjnego postępowanie to jest przewidziane dla dłużników w trudniejszej sytuacji, a więc zazwyczaj już niewypłacalnych (choć oczywiście dla jego otwarcia, zgodnie z obecnymi przepisami, wystarczy także zagrożenie niewypłacalnością).

Na drugim biegunie znajduje się postępowanie o zatwierdzenie układu – tanie, szybkie, inicjowane bez udziału sądu i z niewielką ingerencją w prowadzenie biznesu. Cieszy się ono ogromnym zainteresowaniem i jest najpopularniejszym obecnie postępowaniem restrukturyzacyjnym. Mimo że niemal każdy z przedsiębiorców borykających się z problemami płynnościowymi traktuje ten rodzaj postępowania jako ścieżkę pierwszego wyboru, to jednak z pewnością nie jest to postępowanie dla każdego. Krótki czas trwania tego postępowania oznacza, że niezbyt wiele da się w jego trakcie naprawić. W efekcie sprowadza się ono do restrukturyzacji zadłużenia, co nie sprawdza się w przypadku dłużników będących w większych tarapatkach i potrzebujących silniejszych medykamentów restrukturyzacyjnych w postaci choćby wspomnianego wcześniej postępowania sanacyjnego. ©P

Mateusz Waberski

Postępowanie o zatwierdzenie układu – jak je przeprowadzić krok po kroku

Ten nowy typ postępowania cieszy się obecnie największym zainteresowaniem. Nic dziwnego: pozwala dłużnikowi działać szybko, zasadniczo blokując wierzycieli w prowadzeniu czynności egzekucyjnych, chroni przy tym kluczowe umowy, a udział sądu jest ograniczony do minimum

Problemy gospodarcze związane z pandemią COVID-19 wymusiły konieczność podjęcia – także przez ustawodawcę – zdecydowanych działań zaradczych przeciwdziałających recesji. Ich celem było zapobieżenie pogłębianiu się kryzysu ekonomicznego i zwalczanie tych symptomów, które zdążyły już dotknąć zainfekowaną wirusem gospodarkę. W wyniku tego z jednej strony wprowadzono uregulowania całkiem nowe, a z drugiej znolizowano znane już wcześniej ustawy, w tym prawo restrukturyzacyjne. Jedną z odpowiedzi ustawodawcy na negatywne skutki gospodarcze pandemii było wprowadzenie uproszczonego postępowania restrukturyzacyjnego. Niemal od samego początku cieszyło się ono dużą popularnością wśród podmiotów zmagających się z problemami finansowymi. Z założenia miało ono charakter jedynie tymczasowy. Przedłużające się turbulencje ekonomiczne, a także wymogi prawa unijnego skierowały jednak ustawodawcę ku decyzji wprowadzenia podobnego postępowania (ale nie identycznego, chociaż opartego na tej samej procedurze) na stałe. W efekcie od 1 grudnia 2021 r. podmioty zmagające się z problemami finansowymi mogą skorzystać ze znolizowanego postępowania o zatwierdzenie układu, zwanego w skrócie PZU 2.o.

WAŻNE! Dzięki PZU 2.o dłużnicy, którzy dostrzegą pierwsze symptomy kryzysu finansowego, mogą przeprowadzić restrukturyzację szybką, zasadniczo blokując wierzycieli w prowadzeniu jakichkolwiek czynności egzekucyjnych, chroniąc kluczowe umowy oraz z ograniczonym do minimum udziałem sądu restrukturyzacyjnego.

Co przedsiębiorcy najczęściej wybierali w 2022 r.

Z analiz Centralnego Ośrodka Informacji Gospodarczej wynika, że w 2022 r. ogłoszono 2379 postępowań restrukturyzacyjnych – o 26 proc. więcej niż w 2021 r. Dłużnicy najczęściej występowali o restrukturyzację w ramach uproszczonego postępowania o zatwierdzenie układu – ta procedura była wybierana przez aż 90,58 proc. wszystkich sięgających po restrukturyzację (2155 przedsiębiorców). Nieporównanie mniejszym powodzeniem cieszyły się przyspieszone postępowanie układowe (100) i postępowanie sanacyjne (91). Najrzadziej wybierano postępowanie układowe (33). Najwięcej postępowań dotyczy indywidualnych działalności gospodarczych (61,33 proc.) i spółek z o.o. (17,4 proc.). ©P

Dla kogo to dobry wybór

Przed zainicjowaniem postępowania warto w pierwszej kolejności przeanalizować trzy zagadnienia, tj. posiadanie zdolności restrukturyzacyjnej przez dłużnika, istnienie stanu zagrożenia niewypłacalnością lub niewypłacalności, a także procentowy udział wierzytelności spornych w zobowiązaniach dłużnika.

Zdolność restrukturyzacyjną w dużym skrócie należy rozumieć jako uprawnienie dłużnika do prowadzenia postępowania restrukturyzacyjnego w celu zawarcia układu z jego wierzycielami. Prawo restrukturyzacyjne w art. 4 najpierw ustanawia zasadę, wskazując, kto może sięgnąć po procedurę restrukturyzacji (ust. 1), a następnie przewiduje od niej wyjątki (ust. 2).

Kolejne zagadnienie to próg sporności. Ustawa, w zależności od tego, jaki odsetek zobowiązań dłużnika ma charakter sporny, kieruje zainteresowany podmiot do innej procedury restrukturyzacyjnej.

W postępowaniu o zatwierdzenie układu próg sporności nie może wynieść więcej niż 15 proc. Liczony jest on od sumy wierzytelności uprawniających do głosowania nad układem – czyli tych, które mogą decydować o tym, czy układ z dłużnikiem zostanie zawarty.

WAŻNE! Zainicjowanie postępowania o zatwierdzenie układu lub któregośkolwiek z pozostałych postępowań restrukturyzacyjnych jest możliwe, gdy podmiot mający zdolność restrukturyzacyjną znajduje się w trudnej sytuacji finansowej, tj. w stanie niewypłacalności albo zagrożenia niewypłacalnością.

⇒ Jakie branże wyłączono z możliwości skorzystania z postępowania o zatwierdzenie układu?

Artykuł 351 oraz art. 362 prawa restrukturyzacyjnego zamykają drogę do zainicjowania PZU 2.o deweloperom (poza układem częściowym nieobjmującym wierzytelności nabywców oraz wierzytelności zabezpieczonych na nieruchomości, na której jest prowadzone przedsięwzięcie deweloperskie) oraz emitentom obligacji (poza układem częściowym nieobjmującym wierzytelności z tytułu emisji obligacji).

Jak to zrobić w praktyce

► Krok 1. Umowa z doradcą restrukturyzacyjnym.

Po weryfikacji kwestii wstępnych dłużnik może zainicjować postępowanie o zatwierdzenie układu. Pierwszy krok to nawiązanie współpracy z doradcą restrukturyzacyjnym. Jej podstawą jest umowa (wskazana w art. 210 prawa restrukturyzacyjnego). Od chwili zawarcia umowy (jeżeli nie stanowi ona inaczej) doradca restrukturyzacyjny pełni funkcję nadzorca układu – wspomaga dłużnika swoją fachową wiedzą i doświadczeniem w przygotowaniu niezbędnych dokumentów oraz koordynuje przebieg procedury. Ta ostatnia rola jest konsekwencją tego, że postępowanie o zatwierdzenie układu – aż do chwili wystąpienia z wnioskiem o zatwierdzenie układu – przebiega bez udziału sądu.

► Krok 2. Ustalenie dnia układowego.

Niezwłocznie po rozpoczęciu pełnienia funkcji przez nadzorcę układu dłużnik dokonuje ustalenia dnia układowego. To według tej daty będzie się dokonywać podziału wierzytelności na:

- objęte układem (te powstałe przed dniem układowym) oraz
- nieobjęte układem (te powstałe w dniu układowym i później).

Pierwsze z nich będą restrukturyzowane na podstawie warunków układu, natomiast drugie dłużnik będzie musiał regulować na bieżąco. Pełne objaśnienie podziału na wierzytelności objęte i nieobjęte układem zob. ramka na s. B3.

Według dnia układowego określa się także uprawnienia wierzycieli do głosowania nad układem (np. czy dany podmiot jest na ten dzień wierzycielem dłużnika), a także skutki przyjętego układu. W przypadku postępowania o zatwierdzenie układu dzień układowy nie może przypadać wcześniej niż trzy miesiące i nie później niż dzień przed dniem złożenia wniosku o zatwierdzenie układu.

► Krok 3. Sporządzenie wymaganych dokumentów przez dłużnika.

Zaraz po zawarciu umowy z doradcą zadaniem dłużnika jest przygotowanie dokumentów, które zostaną złożone do sądu wraz z wnioskiem o zatwierdzenie układu, tj.:

- spisu wierzytelności,
- spisu wierzytelności spornych,
- wstępnego planu restrukturyzacyjnego.

► Krok 4. Obwieszczenie o ustaleniu dnia układowego.

Po sporządzeniu spisu wierzytelności, spisu wierzytelności spornych oraz wstępnego planu restrukturyzacyjnego nadzorca układu może dokonać obwieszczenia

o ustaleniu dnia układowego, choć nie jest to koniecznym elementem postępowania o zatwierdzenie układu. Dłużnik może się zdecydować prowadzić postępowanie bez dokonywania obwieszczenia i wówczas będzie się ono toczyło na zasadach analogicznych do tych, które obowiązywały jeszcze przed 1 grudnia 2021 r.

WAŻNE! Po dokonaniu obwieszczenia o ustaleniu dnia układowego dłużnik zaczyna korzystać ze specjalnych korzyści, otrzymując niemal pełną ochronę przed egzekucją oraz zabezpieczenie przed wypowiedzeniem kluczowych kontraktów dla jego przedsiębiorstwa.

Zabezpieczenie przed wypowiedzeniem kluczowych umów, chociaż nie ma bezpośredniego wpływu na utrzymanie płynności finansowej przez dłużnika, często jest niezbędnym warunkiem pomyślnego przeprowadzenia całego postępowania. Odpowiednie stosowanie art. 256 prawa restrukturyzacyjnego po dokonaniu obwieszczenia o ustaleniu dnia układowego oznacza umocnienie stosunków kontraktowych łączących dłużnika z innymi podmiotami. Chodzi zatem o ustanowienie zakazu wypowiedzenia przez drugą stronę tych umów, bez których przedsiębiorstwo dłużnika nie będzie mogło być dalej prowadzone, a co za tym idzie, cała restrukturyzacja nie będzie miała szans powodzenia (co dotyczy np. umowy najmu lub dzierżawy nieruchomości, w której dłużnik prowadzi swoje przedsiębiorstwo).

Od 1 grudnia 2021 r. obowiązkiem nadzorca układu jest sporządzenie listy kontraktów objętych ochroną przed wypowiedzeniem – chodzi o wszystkie kluczowe umowy, bez których przedsiębiorstwo dłużnika nie będzie mogło dalej funkcjonować.

Ochrona umów dłużnika ma jednak jedno ograniczenie. Umocnienie kontraktów nie obowiązuje, jeżeli podstawa wypowiedzenia umowy jest niewykonywanie przez dłużnika po dniu obwieszczenia o ustaleniu dnia układowego zobowiązań nieobjętych układem lub inna okoliczność przewidziana w umowie, jeżeli zaistniała po tym dniu.

W praktyce chodzi o ochronę praw drugiej strony umowy. W przeciwnym razie – dla przykładu – wynajmujący będący stroną umowy z restrukturyzowanym dłużnikiem nie tylko nie mógłby wypowiedzieć umowy z powodu zaległości powstałych przed zainicjowaniem postępowania o zatwierdzenie układu (ani egzekwować od dłużnika zapłaty zaległego czynszu za okres poprzedzający dokonanie obwieszczenia o ustaleniu dnia układowego, bo dłużnikowi przysługuje w tym zakresie ochrona przed egzekucją), lecz także nadal byłby związany z dłużnikiem kontraktem i musiał udostępnić lokal, nawet gdyby ten ostatni nie płacił czynszu najmu za okresy następujące po chwili dokonania obwieszczenia o ustaleniu dnia układowego. Dlatego też, jeżeli np. dłużnik nie reguluje świadczeń czynszowych po dokonaniu obwieszczenia, druga strona może z tego powodu wypowiedzieć umowę, nawet jeżeli jest ona kluczowa dla dalszego prowadzenia przedsiębiorstwa dłużnika. Taka sytuacja wskazuje zresztą na bardzo złą sytuację finansową dłużnika, który mimo uzyskania silnej ochrony przed egzekucją nie jest w stanie ponieść bieżących kosztów działalności własnego biznesu. PRZYKŁAD 3

PRZYKŁAD 3

Kiedy można wypowiedzieć umowę pomimo wszczęcia procedury

Przedsiębiorca A wynajmuje lokal usługowy przedsiębiorcy B. Przedsiębiorca B prowadzi w nim salon kosmetyczny. Umowa najmu przewiduje, że w przypadku zalegania przez najemcę z zapłatą czynszu za dwa kolejne miesiące wynajmujący ma prawo wypowiedzieć umowę bez zachowania okresu wypowiedzenia. B zalega z zapłatą czynszu za trzy kolejne okresy płatności (miesiące). Nadzorca układu obwieszcza o ustaleniu dnia układowego w postępowaniu o zatwierdzenie układu prowadzonym wobec B. Umowa najmu trafia na listę umów o podstawowym znaczeniu dla przedsiębiorstwa dłużnika sporządzoną przez nadzorcę układu. B reguluje czynsz najmu za okres po ustaleniu dnia układowego. W takim przypadku, jeżeli A nie wypowiedział skutecznie umowy jeszcze przed dokonaniem obwieszczenia o ustaleniu dnia układowego, nie będzie mógł tego zrobić po rzeczonym obwieszczeniu.

Ostatni ze skutków dokonania obwieszczenia o ustaleniu dnia układowego, któremu należy poświęcić szczególną uwagę, wynika z odpowiedniego stosowania art. 39 prawa restrukturyzacyjnego. Jego działanie polega na tym, że dłużnik zachowuje co prawda pełne prawo zarządu nad swoim majątkiem, ale nie może dokonywać czynności przekraczających zakres zwykłego zarządu bez zgody

nadzorca układu wyrażonej najpóźniej 30 dni po dokonaniu czynności. Jeżeli dłużnik dokona czynności przekraczającej zakres zwykłego zarządu bez wymaganego zezwolenia, to czynność ta będzie nieważna.

Czynnością zwykłego zarządu jest taka czynność, która mieści się w przeciętnym, zwykłym działaniu przedsiębiorstwa dłużnika (np. dostawa towarów potrzebnych do bieżącej produkcji prowadzonej w przedsiębiorstwie dłużnika czy sprzedaż wyprodukowanych towarów).

Z kolei jako przykład czynności przekraczającej zakres zwykłego zarządu można wskazać sprzedaż nieruchomości, na której jest usadowiona hala produkcyjna dłużnika.

Z uwagi na szczególną ochronę, którą zostaje objęty dłużnik po dokonaniu obwieszczenia o ustaleniu dnia układowego, przepisy ustanawiają sztywny limit czasu, którego przekroczenie skutkuje dezaktywacją skutków obwieszczenia. Jeżeli w terminie czterech miesięcy od dnia dokonania obwieszczenia o ustaleniu dnia układowego dłużnik nie złoży do sądu wniosku o zatwierdzenie układu, to skutki obwieszczenia wygasają z mocy prawa.

► Krok 5. Głosowanie nad układem.

W dalszym toku postępowania o zatwierdzenie układu dłużnik dąży do zawarcia z wierzycielami układu, na mocy którego zostaną ustalone sposób i harmonogram spłaty jego zadłużenia. Od 1 grudnia 2021 r. w postępowaniu o zatwierdzenie układu do osiągnięcia powyższego celu prowadzą dwie drogi.

■ Droga 1: Głosowanie w trybie zbierania głosów.

W pierwszym z możliwych wariantów nadzorca układu uzyskuje stanowisko wierzycieli dotyczące układu w trybie zbierania głosów. Wierzyciele zasadniczo oddają głos za pośrednictwem systemu teleinformatycznego (Krajowego Rejestru Zadłużonych), w którym nadzorca układu zamieszcza stosowną kartę do głosowania. Wcześniej nadzorca informuje ich, co do zasady tradycyjną drogą pocztową, o sposobie głosowania za pośrednictwem systemu teleinformatycznego.

■ Droga 2: Głosowanie na zgromadzeniu wierzycieli. Drugi tryb polega na zwołaniu przez nadzorcę zgromadzenia wierzycieli, w toku którego wierzyciele głosują nad układem. O terminie zgromadzenia wierzyciele zostają zawiadomieni przez nadzorcę układu, który doręcza im jednocześnie m.in. propozycje układowe (czyli np. propozycję dłużnika, aby wierzyciele wyrazili zgodę na spłatę jego zadłużenia w ratach czy też na umorzenie części swoich wierzytelności). Zgromadzeniu wierzycieli przewodniczy nadzorca układu. W jego toku wierzyciele oddają swój głos za albo przeciwko przyjęciu układu. Ich siła głosu jest zależna od wysokości przysługującej im wierzytelności. Ze zgromadzenia sporządza się protokół za pomocą urzędzenia rejestrującego dźwięk (albo obraz i dźwięk). Również w tym przypadku głosowanie przeprowadza się za pośrednictwem systemu teleinformatycznego, jednak wierzyciel, który stawiał się osobiście na zgromadzeniu wierzycieli, może oddać głos ustnie do protokołu lub na piśmie. Jeżeli możliwości techniczne na to pozwalają, to głosowanie na zgromadzeniu wierzycieli może zostać przeprowadzone z wykorzystaniem elektronicznych środków komunikacji, w szczególności przez transmisję zgromadzenia wierzycieli w czasie rzeczywistym, w trakcie której wierzyciele będą mogli się wypowiadać zdalnie w toku zgromadzenia.

Niezależnie od tego, w jakim trybie dochodzi do oddania głosu przez wierzycieli, mają oni prawo do uzyskania od nadzorcę układu informacji o sytuacji majątkowej dłużnika i możliwości wykonania układu w zakresie, który jest niezbędny do podjęcia racjonalnej ekonomicznie decyzji o głosowaniu za albo przeciwko układowi. Innymi słowy, na żądanie wierzyciela nadzorca układu ma udzielić informacji, na podstawie których wierzyciel będzie w stanie ocenić, czy oddanie głosu za przyjęciem układu będzie dla niego opłacalne.

⇒ Jaki musi być wynik głosowania, aby układ został przyjęty?

Niezależnie od trybu pozyskiwania głosów od wierzycieli dla przyjęcia układu, tzn. wyrażenia zgody przez wierzycieli na związanie się z dłużnikiem jego postanowieniami, wymagane jest uzyskanie jednocześnie: większości osobowej (za przyjęciem układu musi zagłosować ponad połowa głosujących wierzycieli) oraz większości kapitałowej (łącznie co najmniej dwie trzecie sumy wierzytelności przysługujących głosującym wierzycielom). Uzyskanie odpowiedniej większości oblicza nadzorca układu, a następnie stwierdza przyjęcie układu.

► Krok 6. Złożenie wniosku do sądu.

Jeżeli układ został przyjęty, to dłużnik występuje do sądu z wnioskiem o jego zatwierdzenie. Wniosek musi zostać złożony do sądu w terminie czterech miesięcy od dnia dokonania obwieszczenia o ustaleniu dnia układowego. W przeciwnym razie skutki dokonania obwieszczenia (specjalna ochrona dłużnika) wygasają z mocy prawa.

► Krok 7. Zatwierdzenie układu przez sąd.

W omawianym postępowaniu dopiero na etapie wystąpienia przez dłużnika z wnioskiem o zatwierdzenie przyjętego układu zostaje zaangażowany sąd. Bada on wniosek dłużnika i zatwierdza układ albo odmawia jego zatwierdzenia.

Sąd musi odmówić zatwierdzenia układu, jeżeli układ narusza prawo, w szczególności jeżeli przewiduje udziele-

nie pomocy publicznej niezgodnie z przepisami albo jeżeli jest oczywiste, że układ nie zostanie wykonany. Ponadto sąd musi odmówić zatwierdzenia układu, jeżeli suma spornych wierzytelności uprawniających do głosowania nad układem przekroczyła 15 proc. sumy wierzytelności uprawniających do głosowania nad układem (czyli został przekroczony próg sporności).

Prawo restrukturyzacyjne przewiduje również fakultatywną przesłankę odmowy zatwierdzenia układu, co oznacza, że sąd może, ale nie musi odmówić zatwierdzenia układu. Jest to sytuacja, gdy warunki układu są rażąco krzywdzące dla wierzycieli, którzy głosowali przeciwko układowi i zgłosili zastrzeżenia.

Jeżeli sąd spostrzeże, że za przyjęciem układu w rzeczywistości nie zagłosowała odpowiednia większość, to postanowieniem umorzy postępowanie. Na postanowienie w przedmiocie zatwierdzenia układu przysługuje zażalenie (w terminie dwóch tygodni).

► Krok 8. Wykonanie układu.

Po zatwierdzeniu układu następuje czas próby dla dłużnika – teraz musi on wykonać przyjęty układ. To z kolei może się okazać jeszcze trudniejsze aniżeli wcześniejsze fazy postępowania. Wtedy bowiem dochodzi do weryfikacji w praktyce, czy założony plan naprawy przedsiębiorstwa będzie wywoływał zamierzone skutki, czy dłużnik odzyska długofalową rentowność i będzie w stanie zaspokoić wierzycieli w sposób i w wysokości ustalonych w układzie.

Dla kogo PZU 2.0 może być dobrym rozwiązaniem

Analiza przebiegu postępowania o zatwierdzenie układu po nowelizacji, która weszła w życie 1 grudnia 2021 r., pozwala stwierdzić, że ustawodawca wręczył dłużnikom skuteczny instrument wspomagający ich w zmaganiach z kryzysem finansowym.

Oczywiście postępowanie o zatwierdzenie układu będzie mogło rzeczywiście pomóc tylko temu dłużnikowi, który znajduje się na początkowym etapie kłopotów finansowych. W sytuacji, gdy kryzys będzie w zaawansowanym stadium, dłużnik prawdopodobnie będzie musiał sięgnąć po bardziej inwazyjne instrumenty naprawy (np. postępowanie sanacyjne). Wiąże się z tym kwestia odpowiedzialności członków kadry menedżerskiej dłużnika przeprowadzającego restrukturyzację w formie postępowania o zatwierdzenie układu. Jeżeli bowiem dłużnik będzie już niewypłacalny, samo dokonanie obwieszczenia o ustaleniu dnia układowego może nie zwolnić członków zarządu dłużnika od odpowiedzialności za zobowiązania podmiotu, którym kierują. Niemniej jednak PZU 2.0 pozwoli wielu przedsiębiorcom, przy zabezpieczeniu słusznych praw wierzycieli, przeprowadzić mniej sformalizowane, szybkie i pozasądowe postępowanie oddające widmo ogłoszenia ich upadłości.

Sebastian Maciejczyk

Inne rodzaje postępowania

Do znacznie rzadziej wybieranych należą: przyspieszone postępowanie układowe, postępowanie układowe i sanacyjne. Wskazujemy, kiedy warto je podjąć oraz jakie mają główne zalety i wady

A. PRZYSPIESZONE POSTĘPOWANIE UKŁADOWE

Umożliwia dłużnikowi zawarcie układu z wierzycielami w uproszczonym trybie – po sporządzeniu i zatwierdzeniu spisu wierzytelności (swego rodzaju listy zobowiązań ciążących na dłużniku). Ten rodzaj postępowania restrukturyzacyjnego charakteryzuje wiele uproszczeń i, jak sama nazwa wskazuje, powinno być ono przeprowadzone możliwie szybko – w założeniu w ciągu kilku miesięcy.

► **Przesłanki otwarcia.** Postępowanie to może być prowadzone wobec dłużnika niewypłacalnego lub zagrożonego niewypłacalnością tylko wtedy, kiedy suma wierzytelności spornych uprawniających do głosowania nad układem nie przekracza 15 proc. **PRZYKŁAD 4** Dodatkowo, aby postępowanie mogło zostać otwarte, sąd musi stwierdzić, że nie prowadzi ono do pokrzywdzenia wierzycieli.

► **Uproszczona procedura.** W tym postępowaniu wierzyciele nie mogą składać sprzeciwów co do umieszczenia albo pominięcia ich wierzytelności w spisie wierzytelności (co może niekorzystnie wpłynąć na ich interesy).

► **Szybkość przeprowadzenia i znaczna ochrona dłużnika.** Niewątpliwie największą zaletą przyspieszonego postępowania układowego jest możliwość jego szybkiego przeprowadzenia przy jednoczesnym zapewnieniu dłużnikowi częściowej ochrony przed egzekucjami.

► **Inne zalety.** Do pozostałych zalet z punktu widzenia dłużnika można zaliczyć m.in.:

- brak wpływu wierzycieli biernych na możliwość zawarcia układu,
- możliwość uchylecia zajęć rachunków bankowych przez sędziego komisarza,
- pozostawienie dłużnikowi swobody co do kierowania jego przedsiębiorstwem w zakresie nieprzekraczającym zwykłego zarządu,
- brak konieczności przeprowadzania procedury zmierzającej do rozstrzygnięcia statusu spornych wierzytelności, aby zwołać zgromadzenie wierzycieli,
- ochrona dłużnika przed rozwiązaniem umów kluczowych z punktu widzenia dalszego działania przedsię-

biorstwa z powodu ich niewykonywania w okresie poprzedzającym otwarcie przyspieszonego postępowania układowego.

► Główne wady. Z punktu widzenia dłużnika są to:

- niepełna ochrona przed egzekucjami prowadzonymi przez wierzycieli, którzy nie są z mocy prawa objęci układem (takie egzekucje mogą zostać zawieszane przez sędziego komisarza na wniosek dłużnika, jednak co najwyżej na trzy miesiące – jako że przyspieszone postępowanie układowe rzadko trwa tak krótko, istnieje ryzyko, iż wierzyciel podejmie egzekucję w toku przedłużającego się postępowania),
- ograniczenie zarządu nad przedsiębiorstwem wskutek ustanowienia nadzorcę sądowego, którego zgoda jest niezbędna do dokonania czynności przekraczających zwykły zarząd,
- brak możliwości przeprowadzenia szeroko zakrojonej restrukturyzacji przedsiębiorstwa dłużnika w ramach tzw. działań sanacyjnych (dostępnych tylko w procedurze sanacyjnej).

PRZYKŁAD 4

Kiedy nie da się prowadzić

Dłużnik ma pięciu wierzycieli. Wierzyciel A posiada wierzytelność w kwocie 100 000 zł, która jest w całości zabezpieczona hipotecznie na nieruchomości dłużnika. Wierzyciel ten nie złożył w toku postępowania oświadczenia o objęciu układem, a propozycje układowe nie przewidują jego pełnego zaspokojenia (art. 151 ust. 2 i za prawa restrukturyzacyjnego). Wierzyciel B posiada wierzytelność w kwocie 50 000 zł z tytułu sprzedanego i wydanego dłużnikowi towaru. Wierzyciel C posiada wierzytelność w kwocie 50 000 zł z tytułu udzielonej pożyczki, przy czym wierzyciel C jest bratem dłużnika. Wierzyciel D posiada wierzytelność z tytułu kredytu udzielonego dłużnikowi w wysokości 70 000 zł. Wierzyciel E posiada wierzytelność o zapłatę z tytułu rękopisów w kwocie 50 000 zł. Wierzytelność wierzyciela E ma w całości charakter sporny.

Wobec dłużnika nie można prowadzić przyspieszonego postępowania układowego. Dokonując wyliczenia progu sporności, sumę, od której liczymy dopuszczalne 15 proc. wierzytelności spornych, obliczamy, sumując wierzytelności bezsporne i sporne, nie uwzględniając w tej sumie wierzytelności tych wierzycieli, którzy są wyłączeni od prawa głosu. Prawa głosu nie ma wierzyciel zabezpieczony hipotecznie; prawa głosu nie ma także brat dłużnika (art. 116 prawa restrukturyzacyjnego). Po wyłączeniu tych dwóch wierzytelności suma wierzytelności bezspornych i spornych wyniesie 170 000 zł. 15 proc. z 170.000 zł wynosi 25 500 zł. Wierzytelność sporna wynosi 50 000 zł, a więc przekracza dopuszczalny próg sporności.

B. POSTĘPOWANIE UKŁADOWE

Celem postępowania układowego jest uniknięcie ogłoszenia upadłości dłużnika poprzez umożliwienie zawarcia układu z wierzycielami.

► **Przesłanki otwarcia.** Postępowanie układowe może zostać wszczęte wobec przedsiębiorców zagrożonych niewypłacalnością oraz niewypłacalnymi. Postępowanie układowe może być prowadzone, jeżeli suma wierzytelności spornych uprawniających do głosowania nad układem przekracza 15 proc. sumy wierzytelności uprawniających do głosowania nad układem.

► **Bieżące zobowiązania.** Już we wniosku restrukturyzacyjnym dłużnik musi uprawdopodobnić zdolność do regulowania kosztów postępowania układowego oraz zobowiązań powstałych po jego otwarciu. Brak takiej zdolności może skutkować odmową otwarcia postępowania.

► **Zarząd dłużnika nad przedsiębiorstwem.** Postępowanie układowe nie zakłada odebrania dłużnikowi zarządu własnego, dzięki czemu przedsiębiorca nie traci kontroli nad prowadzoną działalnością. Nie ma jednak pełnej swobody, gdyż dla czynności przekraczających zakres zwykłego zarządu konieczne jest uzyskanie zgody nadzorcę sądowego. Ograniczenie to utrzymuje się aż do momentu zakończenia postępowania restrukturyzacyjnego.

► **Ochrona przed egzekucją.** Postępowanie egzekucyjne dotyczące wierzytelności objętej z mocy prawa układem, wszczęte przed dniem otwarcia przyspieszonego postępowania układowego, ulega zawieszeniu z mocy prawa z dniem otwarcia postępowania. Sędzia komisarz na wniosek dłużnika lub nadzorcę sądowego może uchylić zajęcie dokonane przed dniem otwarcia przyspieszonego postępowania układowego w postępowaniu egzekucyjnym lub zabezpieczającym dotyczącym wierzytelności objętej z mocy prawa układem, jeżeli jest to konieczne dla dalszego prowadzenia przedsiębiorstwa.

Paweł Buza

C. POSTĘPOWANIE SANACYJNE

Postępowanie sanacyjne zasadniczo różni się od pozostałych form restrukturyzacji, ponieważ skierowane jest do przedsiębiorstw wymagających dogłębnej naprawy. Sanacja stwarza możliwości szerokiej przebudowy przedsiębiorstwa dłużnika, ale też co do zasady wiąże się z oddaniem zarządu nad działalnością gospodarczą właściwemu organowi (zarządca) oraz sporym zaangażowaniem czasowym i finansowym. W ramach tej procedury proponuje

PORADNIK

się dłużnikowi kompleksowe rozwiązanie jego problemów poprzez wdrożenie działań sanacyjnych – instrumentów, za pomocą których na specjalnych zasadach można zrekonstruować dotychczasowe funkcjonowanie przedsiębiorstwa dłużnika (np. specjalne zasady redukcji zatrudnienia, rozwiązywania umów, zbycia zbędnego majątku).

► **Przesłanki otwarcia.** Może zostać wszczęte wobec każdego podmiotu posiadającego zdolność restrukturyzacyjną. Co jednak istotne, we wniosku o otwarcie postępowania sanacyjnego należy wskazać na konieczność wdrożenia działań sanacyjnych. Ustawodawca definiuje je jako czynności prawne i faktyczne, które zmierzają do poprawy sytuacji ekonomicznej dłużnika i mają na celu przywrócenie dłużnikowi zdolności do wykonywania zobowiązań, przy jednoczesnej ochronie przed egzekucją. Dodatkowo wnioskodawca musi wykazać, że dłużnik ma zdolność do bieżącego zaspokajania kosztów postępowania i zobowiązań powstałych po jego otwarciu. W praktyce oznacza to, że należy zestawiać zwyczajowe koszty przedsiębiorstwa i koszty związane z restrukturyzacją (w szczególności wynagrodzenie zarządcy) ze środkami, które podmiot posiada lub będzie posiadać w przyszłości. Nie należy także zapominać, że sąd odmówi wszczęcia postępowania, jeśli będzie ono prowadziło do pokrzywdzenia wierzycieli. Sytuacja taka może zaistnieć, jeśli otwarcie postępowania sanacyjnego wpłynie na pogorszenie sytuacji wszystkich wierzycieli (nie chodzi tu o jednostkowy interes któregoś z wierzycieli, ale o interes ogółu wierzycieli).

► **Skutki otwarcia.** Największą zmianą, jaką niesie za sobą postępowanie sanacyjne, jest odebranie zarządu dłużnikowi na rzecz zarządcy ustanowionego przez sąd. W wyjątkowych sytuacjach sąd może zdecydować o pozostawieniu zarządu dłużnikowi, jeżeli przeprowadzenie postępowania sanacyjnego wymaga osobistego udziału dłużnika lub jego reprezentantów, a jednocześnie dają oni gwarancję należytego sprawowania zarządu.

► **Główne zalety.** Największym atutem postępowania sanacyjnego jest najpełniejsza (ze wszystkich postępowań restrukturyzacyjnych) ochrona przeciwegzekucyjna (dotyczy także wierzytelności zabezpieczonych rzeczowo i pozaukładowych – poza nielicznymi wyjątkami jest to zatem pełna ochrona).

Z istotnych zalet postępowania sanacyjnego należy także wyróżnić możliwość wdrożenia działań sanacyjnych, które mają doprowadzić do poprawy kondycji przedsiębiorstwa dłużnika. Będzie to np. możliwość odstąpienia przez zarządcę od niekorzystnych umów bez względu na to, w jaki sposób dopuszczalność ich rozwiązania kształtują postanowienia umowne. W praktyce oznacza to, że postępowanie sanacyjne daje możliwość rozwiązania nierentownych przedsięwzięć, a pozostawienia tylko takich, które przynoszą zyski. Odstąpienia od niekorzystnych umów dokonuje zarządca za zgodą sędziego komisarza.

Kolejną korzyścią płynącą z wdrożonego postępowania sanacyjnego jest możliwość zbycia na specjalnych zasadach majątku, który nie jest niezbędny do prowadzenia biznesu. Zarządca zatem musi dokonać analizy składników majątkowych i zdecydować, które generują niepotrzebne koszty. Bardzo ważną informacją dla potencjalnych nabywców jest to, że nabycie składników (jeżeli jest dokonywane na specjalnych warunkach przewidzianych w przepisach) następuje bez obciążeń (np. hipoteki czy zastawu).

Postępowanie sanacyjne umożliwia także przeprowadzenie na specjalnych zasadach redukcji zatrudnienia. W tej kwestii zarządca ma uprawnienia takie jak syndyk w przypadku ogłoszenia upadłości. ©

Katarzyna Małkowska, Paweł Buza, Marzena Kos-Sroka

Pomoc państwa dla uzdrawianych podmiotów

Przedsiębiorca znajdujący się w stanie zagrożenia niewypłacalnością lub niewypłacalny może liczyć na pomoc ze strony państwa. Ma ona różne formy: począwszy od redukcji długów, poprzez pożyczki, aż po ulgi w wykonywaniu administracyjnych kar pieniężnych

Często bez zewnętrznej pomocy podmiot zmagający się z problemami finansowymi nie będzie w stanie zapobiec upadłości. Patrząc zaś przez pryzmat interesów państwa, upadłość przedsiębiorcy jest ze wszech miar sytuacją niekorzystną – znikają miejsca pracy, spadają wpływy z tytułu podatków, problemy finansowe przechodzą na kontrahentów bankruta. Dlatego również w polskim porządku prawnym istnieją możliwości uzyskania pomocy publicznej, której zasady, warunki, tryb i formy udzielenia zostały określone na poziomie kilku krajowych aktów prawnych, pozostających w harmonii z prawodawstwem Unii Europejskiej.

POMOC PRZEWIDZIANA PRZEZ PRAWO RESTRUKTURYZACYJNE

Pomoc publiczna dla przedsiębiorcy zaproponowana w prawie restrukturyzacyjnym może być udzielona przez państwo albo przy użyciu zasobów państwowych. Ma ważne z punktu widzenia przedsiębiorcy atuty. Przede wszystkim są to różnorodność form, w jakich może być udzielona (katalog jest otwarty), a także możliwość optymalnego jej wyboru pod kątem indywidualnych potrzeb i konkretnej sytuacji.

Pomoc publiczna może polegać zarówno na udzieleniu środków publicznych, jak i na czasowym powstrzymaniu się od egzekwowania spłaty zobowiązań.

Przykładowe dopuszczalne formy

Możliwości udzielenia pomocy publicznej wskazano w art. 140 ust. 1 prawa restrukturyzacyjnego. Są to:

- zmniejszenie w drodze układu wysokości zobowiązań (redukcja zobowiązań, proporcjonalne umorzenie wszystkich zobowiązań dłużnika),
- rozłożenie spłaty na raty (podzielenie zobowiązania na raty i wyznaczenie następujących po sobie terminów do spłaty poszczególnych rat),
- odroczenie terminu wykonania zobowiązań (poprzez ustalenie nowego terminu płatności zobowiązań),
- zawieszenie, z mocy prawa lub na podstawie postanowienia sądu lub sędziego komisarza, postępowań egzekucyjnych prowadzonych w celu dochodzenia wierzytelności (czasowe wstrzymanie wykonania spłaty należności),
- udzielenie pożyczek, kredytów, poręczeń lub gwarancji (np. udzielenie kredytu na preferencyjnych warunkach, przekazanie środków na inwestycje).

Zasady rozłożenia zobowiązań na raty i odroczenia płatności

Należy pamiętać, że restrukturyzacja zobowiązań dłużnika, która stanowi pomoc publiczną zgodnie z art. 156 ust. 3 oraz art. 160 ust. 1 prawa restrukturyzacyjnego, może polegać wyłącznie na:

- rozłożeniu na raty lub odroczeniu terminu płatności zobowiązań z tytułu składek na ubezpieczenia społeczne w części finansowanej przez dłużnika jako pracodawcę, z tytułu składek na Fundusz Pracy, Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych, Fundusz Emerytur Pomostowych, z tytułu składek na własne ubezpieczenia społeczne i ubezpieczenie zdrowotne dłużnika oraz innych zobowiązań dłużnika wobec ZUS, w szczególności odsetek za zwłokę od wyżej wymienionych składek, kosztów egzekucyjnych, kosztów upomnienia i dodatkowej opłaty;
- rozłożeniu spłaty na raty lub odroczeniu terminu płatności zobowiązań wobec Funduszu Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych, chyba że dysponent funduszu wyrazi zgodę na inny sposób restrukturyzacji;
- odroczeniu terminu płatności lub rozłożeniu na raty zobowiązań z tytułu wypłat ze środków Funduszu Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych;
- odroczeniu terminu płatności lub rozłożeniu na raty podatków lub zobowiązań z tytułu gwarancji i poręczeń udzielonych przez Skarb Państwa i jednostki samorządu terytorialnego.

Weryfikacja spełnienia warunków

Udzielenie pomocy publicznej wymaga przeprowadzenia testu prywatnego wierzyciela albo testu prywatnego inwestora. Testy te mają na celu zbadanie, czy w konkretnym postępowaniu restrukturyzacyjnym może dojść w ogóle do udzielenia pomocy publicznej z zaangażowaniem zasobów państwowych. Należy bowiem mieć na uwadze, że nie każde wsparcie udzielone przez podmioty publiczno-prawne lub przy użyciu zasobów państwowych stanowi pomoc publiczną. Weryfikacja przesłanek odbywa się na etapie sporządzania planu restrukturyzacyjnego. Celem testu jest odpowiedź na pytanie, czy określone wsparcie jest przyznawane na warunkach rynkowych, tj. czy na identycznych zasadach mogłoby być udzielone przez podmiot prywatny kierujący się wyłącznie swoim interesem ekonomicznym. W przypadku pozytywnej odpowiedzi wsparcie nie jest traktowane jako pomoc publiczna. Natomiast jeżeli test prywatnego wierzyciela lub inwestora zakwalifikuje działanie jako pomoc publiczną, to jest ona dopuszczalna wyłącznie na określonym poziomie. Przepisy prawa unijnego dopuszczają udzielenie pomocy publicznej, jeżeli nie przekroczy ona pułapu (pomoc de minimis), który z założenia nie może zakłócić funkcjonowania wolnego rynku. Ponadto jest konieczne dokonanie oceny, czy spełnia ona kryteria uznania jej za pomoc de minimis lub pomoc de minimis w rolnictwie lub rybołówstwie. Należy bowiem wskazać, że tylko taki charakter pomocy jest dopuszczalny na gruncie obowiązujących przepisów.

Jak otrzymać pomoc de minimis

Szczegółowy tryb ubiegania się o pomoc de minimis uregulowano w ustawie z 30 kwietnia 2004 r. o postępowaniu w sprawach dotyczących pomocy publicznej (t.j. Dz.U. z 2021 r. poz. 743; ost.zm. Dz.U. z 2022 r. poz. 807). Ustawa jest wyrażeniem idei regulacji zawartej w art. 107 ust. 1 Traktu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej (Dz.Urz. UE z 2016 r. C 202, s. 47), której celem była ochrona wspólnego rynku wewnętrznego, tj. zapewnienie jej prawidłowego funkcjonowania, w szczególności poprzez zapobieżenie zakłócenia konkurencji w wyniku wsparcia przez państwa członkowskie rodzimych przedsiębiorców. Zgodnie z art. 37 powołanej ustawy podmiot ubiegający się o pomoc de minimis jest zobowiązany do przedstawienia podmiotowi udzielającemu pomocy, wraz z wnioskiem o udzielenie pomocy:

- 1) wszystkich zaświadczeń o pomocy de minimis oraz pomocy de minimis w rolnictwie lub rybołówstwie, jakie otrzymał w roku, w którym ubiega się o pomoc, oraz w ciągu dwóch poprzedzających go lat podatkowych, albo

oświadczenia o wielkości tej pomocy otrzymanej w tym okresie, albo oświadczenia o nieotrzymaniu takiej pomocy w tym okresie;

2) informacji niezbędnych do udzielenia pomocy de minimis, dotyczących w szczególności wnioskodawcy i prowadzonej przez niego działalności gospodarczej oraz wielkości i przeznaczenia pomocy publicznej otrzymanej w odniesieniu do tych samych kosztów kwalifikujących się do objęcia pomocą, na pokrycie których ma być przeznaczona pomoc de minimis.

Przygotowanie wniosku jest procesem sformalizowanym. Odbywa się z wykorzystaniem specjalnych formularzy. Wzory wniosków zostały określone i stanowią załączniki do rozporządzenia Rady Ministrów z 29 marca 2010 r. w sprawie zakresu informacji przedstawianych przez podmiot ubiegający się o pomoc de minimis (Dz.U. nr 53 poz. 311) oraz rozporządzenia Rady Ministrów z 11 czerwca 2010 r. w sprawie informacji składanych przez podmioty ubiegające się o pomoc de minimis w rolnictwie lub rybołówstwie (Dz.U. nr 121 poz. 810).

POLITYKA NOWEJ SZANSY

Opisane powyżej formy pomocy publicznej dla przedsiębiorców znajdujących się w trudnej sytuacji ekonomicznej dopełnia Polityka Nowej Szansy, tj. program pomocy realizowany na podstawie ustawy z 16 lipca 2020 r. o udzielaniu pomocy publicznej w celu ratowania lub restrukturyzacji przedsiębiorców (Dz.U. poz. 1298). Program jest adresowany nie tylko do przedsiębiorców będących już w procesie restrukturyzacji, lecz także do tych, którzy są dopiero na etapie przygotowania do tego procesu. Realizację programu przewidziano na lata 2020–2029. Pomoc jest finansowana z budżetu państwa. Budżet projektu wynosi 1,2 mld zł (120 mln rocznie przez 10 lat).

Kto może się ubiegać

Pomoc na ratowanie i pomoc na restrukturyzację może być udzielana przedsiębiorcy w rozumieniu art. 141 ust. 1 prawa restrukturyzacyjnego:

- a) spełniającemu warunki określone w art. 141 ust. 2 tej ustawy albo
- b) niewypłacalnemu w rozumieniu art. 11 prawa upadłościowego.

Wskazany art. 141 ust. 1 stanowi zaś, że chodzi o przedsiębiorcę, który:

- podjął działalność gospodarczą w danym sektorze w okresie co najmniej trzech lat przed złożeniem wniosku,
  - nie prowadzi działalności w sektorze hutnictwa żelaza i stali, górnictwa węgla lub w sektorze finansowym,
  - nie prowadzi działalności na rynku, na którym występuje lub może występować długookresowa strukturalna nadprodukcja,
  - nie jest przedsiębiorcą należącym do grupy kapitałowej ani nie jest przejmowany przez przedsiębiorcę należącego do grupy kapitałowej, chyba że wykaże, że trudna sytuacja ekonomiczna ma charakter wewnętrzny i nie jest wynikiem nieuzasadnionego podziału kosztów w ramach grupy lub jest zbyt poważna, aby mogła zostać rozwiązana przez przedsiębiorcę lub przedsiębiorców należących do tej samej grupy kapitałowej.
- Pomoc może być udzielona mikro, małym lub średnim przedsiębiorcom, którzy spełniają wyżej wymienione kryteria, oraz dużym (tzn. niebędącym mikro, małymi ani średnimi) przedsiębiorcom, przy czym wówczas wymaga indywidualnej notyfikacji Komisji Europejskiej.

Na co

Pomoc przewidziana w ustawie o udzielaniu pomocy publicznej w celu ratowania lub restrukturyzacji przedsiębiorców została podzielona na trzy zasadnicze obszary:

- 1) **pomoc na ratowanie**, udzielana na najwcześniejszym etapie, tj. tuż po postawieniu diagnozy o trudnej sytuacji ekonomicznej i podjęciu działań nad opracowaniem planu restrukturyzacji, na czas niezbędny do przygotowania założeń rzeczowego planu;
- 2) **tymczasowe wsparcie restrukturyzacyjne** jako instrument pomocowy umożliwiający wykonywanie działalności gospodarczej w okresie wdrażania planu naprawczego i przywrócenie przedsiębiorcy długookresowej zdolności do konkurencji na rynku, tj. na 10 lat bez konieczności wsparcia ze strony państwa;
- 3) **pomoc na restrukturyzację**, mającą na celu przywrócenie przedsiębiorcy długookresowej zdolności do konkurencji na rynku jako efektu realizacji planu restrukturyzacji, tj. na okres 10 lat bez konieczności wsparcia ze strony państwa; pomoc ma ograniczać się do niezbędnego minimum stanowiącego uzupełnienie wkładu własnego przedsiębiorcy w finansowaniu kosztów restrukturyzacji.

Forma

W zależności od rodzaju pomocy może być ona udzielona w różnych formach.

1. **W przypadku pomocy na ratowanie** – pożyczka na okres nie dłuższy niż sześć miesięcy. Wysokość maksymalnej kwoty jest zależna od poziomu ujemnych wpływów pieniężnych z działalności operacyjnej przedsiębiorcy ubiegającego się o pomoc. Udzielenie tej pomocy może wymagać dodatkowych zabezpieczeń w postaci m.in. hipoteki, zastawu rejestrowego i cywilnego, cesji wierzytelności, oświadczenia o poddaniu się egzekucji oraz weksla in blanco.

2. W przypadku tymczasowego wsparcia restrukturyzacyjnego – pożyczka na okres nie dłuższy niż 18 miesięcy. Jej wysokość, zabezpieczenie i oprocentowanie są ustalone na zasadach określonych dla pomocy na ratowanie.

3. W przypadku pomocy na restrukturyzację są dostępne następujące formy:

a) pożyczka – przy czym udzielenie tej formy pomocy zostanie uzależnione od ustanowienia zabezpieczenia i wdrożenia planu restrukturyzacji,

b) objęcie akcji lub udziałów w podwyższonym kapitale zakładowym albo udziału w podwyższeniu kapitału zakładowego przez podwyższenie wartości nominalnej dotychczasowych udziałów lub akcji,

c) objęcie obligacji,

d) zmiana terminów spłaty pożyczki wobec podmiotu udzielającego pomocy na restrukturyzację,

e) konwersja pożyczki udzielonej jako pomoc na ratowanie lub jako tymczasowe wsparcie restrukturyzacyjne, na udziały lub akcje przedsiębiorcy,

f) ulga w wykonaniu administracyjnej kary pieniężnej.

➔ **Do kogo przedsiębiorca powinien złożyć wniosek o wsparcie?**

Pomocy na wniosek przedsiębiorcy udziela Agencja Rozwoju Przemysłu SA (ARP) na mocy powierzenia zadania przez ministra właściwego ds. gospodarki. Natomiast w przypadku pomocy na restrukturyzację w formie ulgi w wykonaniu administracyjnej kary pieniężnej – udziela jej organ, który nałożył administracyjną karę pieniężną (przy czym wniosek jest kierowany do tego organu za pośrednictwem ARP).

Wniosek trzeba złożyć na specjalnym formularzu. Na stronie internetowej ARP opublikowała wzór wniosku, wzory formularzy stanowiących załączniki, a także zbiór pomocnych zasad udzielania pomocy publicznej w celu ratowania lub restrukturyzacji przedsiębiorców.

PRZYKŁAD 5

Nie wszystkie branże

IRON E-WORKS sp. z o.o. działająca w przemyśle hutniczym zwróciła się z wnioskiem do ARP o udzielenie pomocy publicznej. W wyniku rozpoznania wniosku ARP wydała decyzję o odmowie wszczęcia postępowania o udzielenie wsparcia. Decyzja jest słuszna, pomoc publiczna może być bowiem udzielona jedynie przedsiębiorcy, który nie prowadzi działalności w sektorze hutnictwa żelaza i stali, górnictwa węgla lub w sektorze finansowym.

Decyzja w sprawie przyznania wsparcia

Rozpoznanie wniosku powinno nastąpić w terminie 30 dni od daty jego złożenia. Jeżeli wniosek jest niekompletny, nie spełnia wymagań formalnych i wymaga uzupełnienia, to termin liczony jest od daty jego uzupełnienia. Ocenie podlegają jedynie wnioski kompletne. W przypadku skomplikowanych spraw termin na rozpoznanie może ulec wydłużeniu.

Odwołanie

Jeśli wniosek nie został rozpatrzony pozytywnie, to przedsiębiorca ma możliwość złożenia ponownego wniosku lub odwołania. Wybór drogi postępowania jest uzależniony od podmiotu, który wydał decyzję w przedmiocie odmowy udzielenia pomocy. Jeżeli organem wydającym decyzję nieuwzględniającą wniosku o pomoc na ratowanie jest minister właściwy do spraw gospodarki, to przedsiębiorca ma możliwość złożenia wniosku o ponowne jego rozpatrzenie. Jeśli zaś decyzję wyda ARP, to jest możliwe wyłącznie odwołanie do ministra właściwego do spraw gospodarki. Wówczas odwołanie wnosi się za pośrednictwem ARP.

Ocena

Niestety, mimo rozwiązań przewidzianych w ustawie, dających dodatkowe narzędzia wsparcia przedsiębiorcom znajdującym się w trudnej sytuacji ekonomicznej, pomoc ta w rzeczywistości jawi się jako iluzoryczna. Powodem tego jest długotrwały proces rozpatrywania wniosków, duża liczba załączników wymaganych przez organ przyznający tę pomoc, co łącznie powoduje ztracenie istoty tej pomocy, a tym samym utrudnia osiągnięcie zakładanego celu. Program w założeniach wspiera przedsiębiorców w kryzysie finansowym, natomiast w rzeczywistości cele ustawy nie są realizowane.

©

Alicja Wilk

Kiedy sytuacja jest na tyle zła, że trzeba rozważyć upadłość?

W pewnych okolicznościach jest już za późno na ratunek i jedynym wyjściem jest złożenie wniosku o ogłoszenie upadłości. Co więcej, jeżeli dłużnik jest już niewypłacalny, jest to obowiązkowe

Zgodnie z polskimi przepisami można formalnie prowadzić postępowanie restrukturyzacyjne (zwłaszcza sanacyjne) wobec podmiotów niewypłacalnych, czyli takich, których upadłość można już ogłosić. Zarówno w prawie restrukturyzacyjnym, jak i upadłościowym punkt odnie-

sienia jest bowiem ten sam: prawo restrukturyzacyjne odsyła do definicji niewypłacalności uregulowanej w prawie upadłościowym.

Niewypłacalność trwała

W praktyce jednak należy odróżnić taką niewypłacalność, którą można zażegnać (naprawiając przedsiębiorstwo dłużnika, przywracając mu zdolność finansową i umożliwiając uczestniczenie na rynku), od niewypłacalności trwałej i nieodwracalnej, skutkującej koniecznością złożenia wniosku upadłościowego. Ustawodawca nie wprowadza żadnych rygorów uniemożliwiających ogłoszenie upadłości dłużnika, u którego postępowanie restrukturyzacyjne mogłoby doprowadzić do zażegnania niewypłacalności (to, które postępowanie zostanie wszczęte, zależy od podmiotu, który składa wniosek – jest to decyzja dłużnika lub jednego z jego wierzycieli). Jeżeli jednak niewypłacalność osiągnęła status trwałej i nieodwracalnej, a żadne racjonalne przewidywania nie wskazują na możliwość przywrócenia wypłacalności dłużnikowi, to jedynym wyjściem pozostaje złożenie wniosku o ogłoszenie upadłości.

Do oceny, kiedy sytuacja jest na tyle zła, że trzeba rozważyć złożenie wniosku upadłościowego, konieczne jest spojrzenie na dłużnika przez pryzmat narzędzi postępowania sanacyjnego. Jego celem jest nie tylko zawarcie układu z wierzycielami, lecz także przeprowadzenie działań sanacyjnych zmierzających do poprawy sytuacji ekonomicznej dłużnika oraz przywrócenia mu zdolności do zaspokajania bieżących zobowiązań w normalnym toku funkcjonowania. W postępowaniu sanacyjnym powołana przez sąd zarządca weryfikuje zawarte przez dłużnika umowy. Zarządca sprawdza, czy umowy były korzystne dla dłużnika czy nie, ponieważ bardzo często zła sytuacja finansowa to skutek zawartych wcześniej kontraktów. Jeżeli zostaną spełnione ustawowe przesłanki, to zarządca może odstąpić od zawartych przez dłużnika umów wzajemnych. Tym samym pogarszanie się sytuacji finansowej przedsiębiorcy zostaje zatrzymane i można przystąpić do naprawy przedsiębiorstwa dłużnika.

Poza tym w ramach postępowania sanacyjnego dochodzi do ubezskutecznienia czynności prawnych, w przypadku gdy wartość wzajemnych świadczeń w ramach tej czynności była nieekwiwalentna. Oznacza to tyle, że zarówno dokonanie darowizny przez dłużnika, jak i sprzedaż ruchomości po zaniżonej cenie dokonane w ciągu roku przed złożeniem wniosku sanacyjnego będą bezskuteczne wobec masy sanacyjnej i zarządca będzie uprawniony do odzyskania przedmiotów tych umów.

Istotne jest również, aby dłużnik dostrzegał te elementy, które mogą być podstawą do optymistycznej prognozy dotyczącej dalszego losu jego przedsiębiorstwa. Przeprowadzenie restrukturyzacji jest możliwe i uzasadnione, jeśli dłużnik posiada m.in. kontrahentów na rynku, narzędzia do prowadzenia działalności operacyjnej lub możliwość pozyskania dodatkowego finansowania. Zdolności operacyjne oraz ugruntowane relacje biznesowe, przy odpowiednim poprowadzeniu postępowania restrukturyzacyjnego, mogą doprowadzić do pozyskania finansowania zewnętrznego, a tym samym nawet niewypłacalny podmiot uzyska zdolność do zaspokajania swoich zobowiązań. **PRZYKŁAD 6**

PRZYKŁAD 6

Niekiedy pomocne mogą okazać się posiadane maszyny, zasoby ludzkie i know-how

Producent materiałów biurowych utracił najważniejszego odbiorcę swoich produktów. Mimo że nadal współpracuje z kilkoma odbiorcami, jego sytuacja uniemożliwia realizację bieżących zobowiązań. Zostają spełnione przesłanki ogłoszenia upadłości. Jednak posiadane przez producenta maszyny, zatrudnianie specjalistów, doświadczenie oraz know-how sprawiają, że restrukturyzacja może być optymalnym wyjściem, ponieważ producent zdoła zarówno pozyskać inwestora, który zapewni finansowanie na czas poszukiwania odbiorców, jak i wykorzysta czas sanacyjnej ochrony przed egzekucją na zawarcie nowych umów.

Jeżeli jednak dłużnik utracił zdolność kontynuacji przedsięwzięcia gospodarczego, nie posiada narzędzi do prowadzenia działalności operacyjnej, relacje biznesowe wygasły i nie można przyjąć nawet minimalnego prawdopodobieństwa pozyskania zewnętrznego finansowania, to wtedy szanse na skuteczną restrukturyzację są znikome, a trwałość i nieodwracalność niewypłacalności niemal pewna. **PRZYKŁAD 7**

PRZYKŁAD 7

Kiedy można mówić o sytuacji nieodwracalnej

Spółka pośrednicząca w obrocie towarami utraciła jedyne go dostawcę oraz nie posiada jakichkolwiek wolnych środków pieniężnych na rozbudowanie dotychczasowej działalności i zastąpienie dostawcy. Jako że spółka nie zatrudniała specjalistów, nie szukała innych dostawców, opierając się tylko na jednym, oraz nie posiada pieniędzy w kasie, trzeba przyjąć, że w spółce zaistniała trwała i nieodwracalna niewypłacalność.

Każdy dłużnik powinien przeanalizować ze swoimi doradcami (wyspecjalizowanymi w prawie restrukturyzacyjnym i upadłościowym prawnikami oraz ekonomistami), czy w obecnej sytuacji finansowo-operacyjnej przedsiębiorstwa narzędzia dostępne w ramach postępowania restrukturyzacyjnych mogą wyprowadzić spółkę z fatalnej sytuacji finansowej, czy jednak brak jest jakichkolwiek racjonalnych perspektyw na odzyskanie płynności finansowej oraz zdolności operacyjnej do prowadzenia zyskowej działalności gospodarczej w perspektywie kilkumiesięcznej lub kilkuletniej. Brak takiej perspektywy czyni próby restrukturyzacyjne iluzorycznymi i kieruje ku nieuniknionej upadłości.

Obowiązek, o którym lepiej pamiętać

Wystąpienie stanu niewypłacalności prowadzi do obowiązku złożenia przez dłużnika bądź jego reprezentantów (np. członka zarządu spółki z ograniczoną odpowiedzialnością, nawet jeśli minimalna reprezentacja spółki jest dwuosobowa; szczegółowo zob. art. 21 prawa upadłościowego) wniosku o ogłoszenie upadłości. Pomiedzy wystąpieniem stanu niewypłacalności a złożeniem wniosku o ogłoszenie upadłości nie może upłynąć więcej niż 30 dni, ponieważ w innym przypadku zarówno niezłożenie wniosku, jak i jego złożenie po upływie 30-dniowego terminu prowadzi do negatywnych konsekwencji dla osób, które prawnie były zobowiązane do złożenia takiego wniosku w sądzie upadłościowym.

Dłużnik jest niewypłacalny wtedy, kiedy utracił zdolność do zapłaty swoich wymagalnych zobowiązań pieniężnych. Ustawodawca wprowadził domniemanie, że dłużnik jest niewypłacalny, jeśli opóźnienie w wykonaniu zobowiązań pieniężnych przekracza trzy miesiące.

PRZYKŁAD 8

Od kiedy liczyć termin

Spółka 30 czerwca 2022 r. powinna zapłacić trzy faktury trzem różnym kontrahentom. Zapłaciła tylko jedną i nie miała już środków na zapłatę dwóch pozostałych. W następnych miesiącach spółka nie uzyskała środków, dzięki którym byłaby w stanie zapłacić zaległe faktury. 1 października 2022 r. doszło do spełnienia ustawowego domniemania – spółka ponad trzy miesiące nie spłacała swoich wymagalnych długów wobec co najmniej dwóch wierzycieli. Od tego momentu domniemywa się, że zaczął bieg 30-dniowy termin na złożenie wniosku upadłościowego, ponieważ 1 października w spółce zaistniał stan niewypłacalności.

➔ Kto ma obowiązek złożenia wniosku?

Wraz z zaistnieniem stanu niewypłacalności dłużnik lub jego reprezentanci mają 30 dni na złożenie do sądu upadłościowego wniosku o ogłoszenie upadłości. W przypadku spółek kapitałowych zobowiązanymi do złożenia wniosku upadłościowego są członkowie zarządu spółki; w przypadku spółek osobowych – każdy ze wspólników odpowiedzialny za zobowiązania spółki bez ograniczeń. Niezłożenie wniosku upadłościowego w terminie otwiera drogę do dochodzenia od osób zobowiązanych do złożenia wniosku upadłościowego zarówno naprawienia szkody, jak i zapłaty za długi spółki z ograniczoną odpowiedzialnością.

WAŻNE! Od 1 grudnia 2021 r. złożenie wniosku upadłościowego jest skuteczne wtedy, kiedy zostanie dokonane za pośrednictwem Krajowego Rejestru Zadłużonych. Złożenie wniosku upadłościowego w papierowej formie nie wywoła żadnych skutków prawnych.

➔ Dlaczego ważne jest złożenie wniosku o upadłość w terminie?

Jeżeli osoba odpowiedzialna za złożenie wniosku upadłościowego nie czyni tego w ustawowym 30-dniowym terminie, to ponosi odpowiedzialność odszkodowawczą za szkodę wyrządzoną wskutek niezłożenia wniosku upadłościowego w terminie. Dotyczy to każdego podmiotu mającego zdolność upadłościową (z wyłączeniem tzw. upadłości konsumenckiej).

W szczególności na złożenie wniosku upadłościowego w ustawowym terminie muszą uważać członkowie zarządu spółki z ograniczoną odpowiedzialnością. Jeżeli bowiem nie złożą go w ustawowym terminie, to ponoszą solidarną odpowiedzialność za długi spółki. Wierzyciele będą mogli w takiej sytuacji wytoczyć powództwo przeciwko członkowi zarządu spółki z ograniczoną odpowiedzialnością, a następnie zaspokoić się z majątku osobistego członka zarządu, który nie dochował 30-dniowego terminu na złożenie wniosku upadłościowego.

Faktyczna odpowiedzialność osobista za długi reprezentowanego podmiotu oraz konieczność naprawienia wyrządzonej szkody sprawiają, że każda osoba, która potencjalnie jest zobowiązana do złożenia wniosku upadłościowego, musi na bieżąco analizować sytuację finansową nadzorowanego podmiotu z perspektywy prawa upadłościowego, a w razie negatywnych wniosków – niezwłocznie złożyć skuteczny wniosek o ogłoszenie upadłości za pośrednictwem Krajowego Rejestru Zadłużonych. Inaczej może ponieść odpowiedzialność osobistą z całego swojego prywatnego majątku.

Moratorium upadłościowe

W związku z wybuchem epidemii COVID-19 w Polsce uchwalono moratorium upadłościowe, które miało przeciwdziałać spodziewanej fali upadłości przedsiębiorców,

PORADNIK

wynikających przede wszystkim z wprowadzonych na terenie Polski restrykcji, nierzadko sprowadzających się do faktycznego zatrzymania prowadzonego przedsiębiorstwa.

Zgodnie z ustawą z 2 marca 2020 r. o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych (t.j. Dz.U. z 2021 r. poz. 2095; ost.zm. Dz.U. z 2022 r. poz. 2687), jeśli stan niewypłacalności zaistniał w okresie obowiązywania stanu epidemii albo zagrożenia epidemiologicznego, oraz stan ten powstał z powodu COVID-19, to 30-dniowy termin na złożenie wniosku upadłościowego nie rozpoczyna biegu, a rozpoczęty ulega przerwaniu. Ustawodawca poszedł o krok dalej w konstruowaniu moratorium upadłościowego, wprowadzając domniemanie, zgodnie z którym, jeśli stan niewypłacalności powstał w czasie obowiązywania stanu zagrożenia epidemicznego albo stanu epidemii, to domniemywa się, że zaistniał on z powodu COVID-19.

Teoretycznie każda obecna upadłość powstaje w okresie obowiązywania stanu epidemii lub zagrożenia epidemiologicznego. Każdemu dłużnikowi będzie jednak bardzo trudno bronić się przed zarzutem, że stan niewypłacalności nie powstał z powodu COVID-19. Obecnie bowiem nie obowiązują niemal żadne restrykcje, a tym samym w zdecydowanej większości przypadków zaistnienie stanu niewypłacalności nie wynika z COVID-19, a już niemal na pewno nie można dowieść, że stan niewypłacalności powstał bezpośrednio z powodu COVID-19.

Każdy przedsiębiorca lub reprezentant dłużnika może skorzystać z moratorium upadłościowego, ale i tak ponieść odpowiedzialność, jeśli wierzyciel dowiedzie, że moratorium upadłościowe go nie obejmowało. W każdej bowiem sytuacji, kiedy nie spełniono przynajmniej jednej przesłanki moratorium, 30-dniowy termin na złożenie wniosku upadłościowego zaczyna biec w sposób podstawowy, tj. od dnia zaistnienia stanu niewypłacalności.

Hubert Woźniak

Jak przebiega postępowanie upadłościowe

Cały przebieg postępowania upadłościowego możemy podzielić na kilka etapów. Opisujemy je krok po kroku w dużym uproszczeniu. Wskazujemy przy tym terminy na dokonanie najważniejszych czynności

► Krok 1. Złożenie wniosku o ogłoszenie upadłości. Powinien on zostać złożony w terminie 30 dni od dnia, w którym wystąpiła podstawa do ogłoszenia upadłości, tj. od dnia wystąpienia niewypłacalności.

Co do zasady legitymację do złożenia wniosku o ogłoszenie upadłości posiadają takie podmioty jak dłużnik oraz każdy z wierzycieli osobistych.

► Krok 2. Zabezpieczenie majątku (opcjonalnie). Po złożeniu wniosku o ogłoszenie upadłości dłużnika sąd może dokonać zabezpieczenia jego majątku. Dokonanie zabezpieczenia nie jest obligatoryjne. Jedną z form zabezpieczenia majątku dłużnika jest ustanowienie tymczasowego nadzorca sądowego.

► Krok 3. Ogłoszenie upadłości. Uwzględniając wniosek o ogłoszenie upadłości, sąd wydaje postanowienie o ogłoszeniu upadłości. Orzeczenie to obwieszcza się obecnie w systemie teleinformatycznym – Krajowym Rejestrze Zadłużonych. Warto wskazać, że postanowienie o ogłoszeniu upadłości jest skuteczne i wykonalne z dniem jego wydania. Oznacza to, że skutki ogłoszenia upadłości występują natychmiast, mimo braku prawomocności postanowienia. Po ogłoszeniu upadłości przedsiębiorca występuje w obrocie pod dotychczasową nazwą, ale z dodaniem oznaczenia „w upadłości”.

► Krok 4. Objęcie majątku przez syndyka, ustalenie składu masy upadłości. Dłużnik jest zobowiązany do wydania syndykowi całego majątku, jak również dokumentów dotyczących tego majątku, działalności oraz rozliczeń – m.in. korespondencji oraz ksiąg rachunkowych. Wykonanie powyższego obowiązku upadły potwierdza poprzez złożenie oświadczenia sędziemu komisarzowi.

Po ogłoszeniu upadłości syndyk zawiadamia o ogłoszeniu upadłości wierzycieli. Wierzyciele mają prawo do zgłoszenia wierzytelności za pośrednictwem KRZ w terminie 30 dni od dnia obwieszczenia o ogłoszeniu upadłości. Po upływie ww. terminu wierzyciel może zgłosić swoją wierzytelność do syndyka, ale ponosi z tego tytułu zryczałtowane koszty postępowania – równowartość 15 proc. przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia w sektorze przedsiębiorstw bez wypłat nagród z zysku w III kwartale roku poprzedniego ogłoszonego przez prezesa GUS.

► Krok 5. Sporządzenie listy wierzytelności. Syndyk sporządza listę wierzytelności po upływie terminu na zgłoszenie wierzytelności, ale nie później niż w terminie dwóch miesięcy. Jeśli po złożeniu listy złożone zostaną kolejne zgłoszenia, to syndyk powinien przedłożyć uzupełniającą listę wierzytelności. O złożeniu listy wierzytelności obwieszcza się w systemie KRZ. W terminie dwóch tygodni od dnia dokonania obwieszczenia wierzycielom przysługuje prawo do wniesienia sprzeciwu w przedmiocie:

- uznania wierzytelności – w przypadku wierzyciela umieszczonego w spisie wierzytelności,
- odmowy uznania wierzytelności – w przypadku wierzyciela, któremu odmówiono uznania wierzytelności.

► Krok 6. Likwidacja masy upadłości. Po sporządzeniu spisu inwentarza oraz sprawozdania finansowego albo po złożeniu pisemnego sprawozdania ogólnego syndyk przeprowadza likwidację masy upadłości. Ustawa nakłada na

syndyka obowiązek podejmowania działań umożliwiających zakończenie likwidacji w ciągu sześciu miesięcy od dnia ogłoszenia upadłości. Likwidacji masy upadłości dokonuje się przez sprzedaż z wolnej ręki albo w drodze przetargu lub aukcji przedsiębiorstwa upadłego (w całości lub jego zorganizowanych części), nieruchomości, ruchomości lub innych praw majątkowych wchodzących w skład masy upadłości. Likwidacji masy upadłości dokonuje się również poprzez ścignięcie wierzytelności od dłużników upadłego, jak również poprzez wykonanie innych jego praw majątkowych.

► Krok 7. Sporządzenie planu podziału. Syndyk sporządza plan podziału funduszy masy upadłości i przekazuje go sędziemu komisarzowi. W planie podziału funduszy masy upadłości syndyk wskazuje: sumę podlegającą podziałowi, wierzytelności i prawa osób uczestniczących w podziale, sumę, jaka każdemu z uczestników postępowania przypada w planie podziału, które sumy mają być wypłacone, a które i z jakich przyczyn mają być pozostawione w masie upadłości na zaspokojenie wierzytelności objętych nierozpoznanyymi sprzeciwami, jak również informację, czy plan podziału ma charakter częściowy czy ostateczny. Przeciwno planowi podziału można wnieść zarzuty do sędziego komisarza (w terminie dwóch tygodni od dnia dokonania obwieszczenia o złożeniu planu podziału).

► Krok 8. Zakończenie i umorzenie postępowania upadłościowego. Postępowanie upadłościowe kończy się po wykonaniu ostatecznego planu podziału – sąd stwierdza wówczas zakończenie postępowania upadłościowego. Wyjątkowo stwierdzenie zakończenia postępowania upadłościowego następuje również wtedy, gdy wszyscy wierzyciele zostaną zaspokojeni.

Umorzenie

Przepisy prawa upadłościowego określają przypadki, w których dochodzi do umorzenia postępowania – nie będzie ono wówczas przeprowadzone w całości. Po pierwsze, sąd umorzy postępowanie upadłościowe, jeżeli majątek pozostały po wyłączeniu z niego przedmiotów majątkowych dłużnika, które są obciążone hipoteką, zastawem, zastawem rejestrowym, zastawem skarbowym lub hipoteką morską, nie wystarcza na zaspokojenie kosztów postępowania upadłościowego. Po drugie, do umorzenia postępowania upadłościowego dochodzi w sytuacji, gdy wierzyciele zobowiązani uchwałą zgromadzenia wierzycieli albo postanowieniem sędziego komisarza nie złożyli w wyznaczonym terminie zaliczki na pokrycie kosztów postępowania, a brak jest płynnych funduszy na pokrycie tych kosztów. Po trzecie, sąd umorzy postępowanie upadłościowe, jeżeli wszyscy wierzyciele, którzy zgłosili swoje wierzytelności, żądają umorzenia postępowania, a upadły wyraził na to zgodę.

Aleksandra Kowalczyk

Wnoszenie i doręczanie pism przez KRZ oraz prowadzenie akt

Zarówno w postępowaniu upadłościowym, jak i restrukturyzacyjnym co do zasady pisma procesowe lub dokumenty wnosi się wyłącznie za pośrednictwem Krajowego Rejestru Zadłużonych, z wykorzystaniem udostępnionych tam formularzy

Krajowy Rejestr Zadłużonych (KRZ) to system teleinformatyczny, w którym toczą się postępowania upadłościowe i restrukturyzacyjne. Składa się z czterech odrębnych portali i każdy służy do podejmowania innych czynności. Dłużnicy oraz wierzyciele korzystają z portalu publicznego lub portalu użytkowników zarejestrowanych.

Rejestr zawiera m.in. informacje o podmiotach, wobec których prowadzi się postępowania restrukturyzacyjne i upadłościowe. Dostarcza możliwość wyszukania ujawnionych postępowań upadłościowych, restrukturyzacyjnych oraz (w niektórych przypadkach) egzekucyjnych. Pozwala on również wyszukiwać i przeglądać obwieszczenia wymagane przez prawo upadłościowe oraz prawo restrukturyzacyjne, w tym te zawierające treść niektórych orzeczeń zapadłych w toku procedur. KRZ umożliwia również doręczanie i wysyłanie pism (tworzonych z wykorzystaniem formularzy udostępnionych w systemie) oraz innych dokumentów uczestnikom postępowania. Prowadzi to do usprawnienia drogi porozumiewania się między poszczególnymi interesariuszami procedury. To w systemie można np. wysłać pismo do sądu czy też odebrać postanowienie wydane przez sędziego komisarza. W KRZ można zapoznać się z aktami sprawy, jak również śledzić obwieszczenia wymagane przepisami, od których niekiedy rozpoczynają swój bieg terminy na podjęcie czynności – np. zgłosze-

nie wierzytelności w toku postępowania upadłościowego. Wdrożenie funkcjonowania systemu przeniosło zatem procedury restrukturyzacyjne i upadłościowe niemal w całości z rzeczywistości papierowej do elektronicznej. Pisma lub dokumenty niewniesione za pośrednictwem KRZ nie wywołują skutków prawnych, jakie ustawa wiąże z ich wniesieniem do sądu lub organu postępowania (np. syndyka lub nadzorca)

PRZYKŁAD 9

Papierowa wersja wniosku nie wywoła skutków

XYZ sp. z o.o. złożyła na biurze podawczym sądu wniosek o ogłoszenie upadłości w wersji papierowej. Taki wniosek nie wywoła skutków prawnych (w zasadzie będzie traktowany tak, jakby nigdy nie został złożony), a członkowie jej zarządu nie będą mogli uwolnić się od odpowiedzialności osobistej za zobowiązania spółki, wykazując, że we właściwym czasie zgłoszono wniosek o ogłoszenie upadłości.

Obowiązek wnoszenia pism lub dokumentów za pośrednictwem KRZ nie jest bezwzględny, a ustawy przewidują następujące wyjątki:

- pisma składane przez wierzycieli, którym przysługują należności ze stosunku pracy, z wyjątkiem roszczeń z tytułu wynagrodzenia reprezentanta upadłego lub wynagrodzenia osoby wykonującej czynności związane z zarządem lub nadzorem nad przedsiębiorstwem dłużnika, należności alimentacyjne oraz renty z tytułu odszkodowania za wywołanie choroby, niezdolności do pracy, kalectwa lub śmierci i renty z tytułu zamiany uprawnień objętych treścią prawa dożywocia na dożywotnią rentę;
- pisma i dokumenty składane przez dłużnika w toku postępowania o ogłoszenie upadłości wobec osób fizycznych nieprowadzących działalności gospodarczej;
- wniosek o otwarcie postępowania o zawarcie układu na zgromadzeniu wierzycieli przez osobę fizyczną nieprowadzącą działalności gospodarczej składany przez dłużnika;
- pisma procesowe i dokumenty zawierające informacje niejawnne, a także oferty składane w toku przetargu lub aukcji.

Uwaga! Akta spraw wszczętych i niezakończonych przed 1 grudnia 2021 r., czyli dniem wejścia w życie ustawy z 6 grudnia 2018 r. o Krajowym Rejestrze Zadłużonych (t.j. Dz.U. z 2021 r. poz. 1909), prowadzi się w postaci papierowej (tak jak dotychczas). W KRZ prowadzone są wyłącznie te postępowania, w których wnioski o ich rozpoczęcie wpłynęły 1 grudnia 2021 r. lub później.

Wioletta Janek